

Blauwdruk van de opera Reconstructie

Een moraliteit

Louis Andriessen, Hugo Claus, Reinbert de Leeuw, Misha Mengelberg, Harry Mulisch, Peter Schat, Jan van Vlijmen

bron

Louis Andriessen, Hugo Claus, Reinbert de Leeuw, Misha Mengelberg, Harry Mulisch, Peter Schat, Jan van Vlijmen, *Blauwdruk van de opera Reconstructie. Een moraliteit*. De Bezige Bij, Amsterdam 1969

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/muli002reco01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Personen

Quetzalcoatl
Zeven arbeiders
De Commandeur
Bolivia
Cuba
Drie Bolivianen

Don Juan
Erasmus

Tarzan
Martin Bormann

Stem van Jack Tyrannosaurus Tenorio

ABC
Clarence
Clyde
Chouchou, echtgenote van Clarence
Cinderella, echtgenote van Clyde
Claudelle, dochter van Cinderella en Clyde
Bill

Twintig danseressen

De handeling speelt zich af in Theater Carré, een voormalig cirkus.

Achter de piste bevindt zich een toneel waarop verscheidene fragmenten liggen van een tijdens de voorstelling te bouwen monument van Che Guevara. Wanneer het beeld voltooid is, zal het elf meter hoog zijn.

In de eerste jaren na zijn dood (Bolivia, 8-10-1967) ontstond een cultus rondom de persoon van Che Guevara. Dezer dagen vindt men zijn portret zelfs in herenmodezaken naast die van The Rolling Stones, Karl Marx en Al Capone. Dit wijst erop hoezeer deze cultus er eerder op gericht is zijn betekenis te verbergen dan te onthullen. In onze opera hebben wij een poging gedaan hem terug te brengen naar het gebied waar hij thuis hoort: de bestrijding van het VS-imperialisme in Latijns-Amerika. Zijn standbeeld, dat de guerrillero op een realistische manier laat zien, gewapend en wel, wordt door zeven arbeiders opgetrokken.

In de voormalige piste bevindt zich een cirkel van zeven meter doorsnede die het Westelijk Halfrond voorstelt. Latijns-Amerika wordt daarin uitgebeeld door een reusachtig bed. Op de geografische plaats van het eiland Cuba bevindt zich een barokke spiegel. Boven het publiek hangt de maan.

Aan weerszijden van de toneelopening suggereren lianen en

reuzenvarens het oerwoud van Bolivia. Daaromheen hangen twee panelen met tweemaal dertien omgevouwen metalen platen die op gezette tijden omklappen en een letter van het alfabet met zijn betekenis reveleren: dit als verbaal pendant van het te bouwen monument.

Wanneer de eerste toeschouwers binnenkomen zien zij in het bed een meisje in bloedbevlekt bruidstoilet (Cuba) liggen, terwijl uit een luidspreker iedere vijftien sekonden een latijnsamerikaanse persoonsnaam weerklinkt. Dit zal gedurende de hele toneelvoorstelling onafgebroken doorgaan tot de laatste toeschouwer de zaal heeft verlaten.

Eerste deel

Deze opera speelt zich globaal af op drie niveaus: (1) dat van de arbeiders die gedurende de hele voorstelling bezig zijn het beeld op te bouwen; (2) dat van het thema van Don Juan en de Commandeur; (3) dat van een groep hooggeplaatste Amerikaanse zakenlieden. Op elk niveau is een reconstructie aan de gang.

De zeven arbeiders komen op, halen een schoen van het beeld vanachter het toneel en brengen deze in de piste; op het moment dat de schoen wordt neergezet verschijnt de aankondiging:

A is Amerika

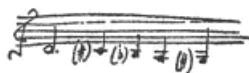
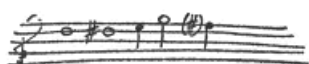
De ouverture begint, terwijl de arbeiders de schoen aan de aarde bevestigen.

De OUVERTURE is het model van de samenwerking tussen vijf levende en enkele honderden dode of half-dode componisten. Uitgangspunt hierbij was dat het stuk niet opgesplitst mag worden in onderdelen die door ons afzonderlijk gemaakt werden, maar dat het - net als de hele opera - het resultaat moet zijn van volledige overeenstemming en gemeenschappelijke methode. Wij benaderden dit uitgangspunt in lange discussies, waarin de meeste voorstellen verworpen werden, de overige veranderd, aangevuld, bij-gesleuteld, getransformeerd en tenslotte gerealiseerd. Wij hebben de paradoxale ervaring dat deze werkwijze niet uitmondt in een kleurloos compromis op basis van de compositorische technieken die wij met elkaar gemeen hebben, maar dat er een nieuwe muzikale situatie ontstaat, die ieders individuele muzikale capaciteiten op scherp stelt. Omdat de dode componisten verhinderd zijn aan deze discussie deel te nemen, besloten wij van letterlijke citaten af te zien (op een enkele uitzondering na, maar daarover later) om in plaats daarvan te proberen hun stijl te reconstrueren. De valse tegenstelling tussen individueel en collec-

tief belang die onze roofriddermaatschappij oproept, maakt dit voor veel mensen ongeloofwaardig.

Keuze en opstelling van instrumenten en musici vormden een eerste onderwerp van discussie. Het resultaat hiervan was een door ieder van ons als totaal nieuw ervaren instrumentale situatie, waarvan enkele kenmerken zijn: een solistische en beweeglijke bezetting; een grote hoeveelheid al of niet elektronische toetsinstrumenten; het ontbreken van violen, hoorns en fagotten, kortom van die instrumenten die het symfonisch operaorkest tot een orkest maken, en het bijna volledig afzien van slagwerk dat de laatste twintig jaar een symfonieorkest op een modern orkest deed lijken; het gebruik van verschillend geaarde koren, zoals een groot koor, een solistenkoor en een spreekkoor; de toepassing van ter plaatse geproduceerde elektronische klanken; en tenslotte: een veelhoofdige leiding (vier dirigenten en een elektronisch dirigent - wijzelf) die de mogelijkheid opent tot zeer uiteenlopende, gelijktijdig klinkende muzikale structuren.

Een volgend punt van overeenstemming was het voor een belangrijk deel ontlenen van het muzikale materiaal aan Mozarts Don Giovanni. De toonhoogteorganisatie berust op de twee hoofdmotieven uit de ouverture tot die opera:

Dit materiaal werd door de computer Xi volgens onze criteria uitgewerkt tot horizontale en verticale toon-

structuren. (Van het laatste is hier een voorbeeld opgenomen, zie pagina 125.)

De plattegrond van de langzame inleiding van Mozarts ouverture diende in een vergrote vorm als model voor onze ouverture. De eerste woorden van onze Don Juan (Ah, veel, 't is veel, te veel...) kan men als motto van deze ouverture zien: overdaad, ongericht, een papieren tijger, kortom: Amerika.

KOOR A, KOOR B, KOOR C

1. Dollar - investering - winst - krediet.
2. Per jaar - per dag - per minuut.
3. Vierduizend - vijf miljoen - twee miljard.
4. Atonaal - aangezien - aandacht - Amerika - aardappel - apache - Akela - atoom - aanval - avontuur - Alliantie voor de Vooruitgang - aanslag - abc - anaal - Alpha & Omega.
5. Gnoepiloquiflex - nylonpepsidralon.

Onderwijl marcheren 20 beeldschone majorettes in spannende minijurk, met kokette laarsjes en knalrode shako's op hun hoogblonde pruiken, parmantig in de piste.

‘Toen de mannen van de Yuki-stam in Californië ten strijde trokken, gingen de vrouwen thuis niet slapen; onafgebroken dansten zij in een kring en zongen.’

J.G. FRAZER, *The Golden Bough*, III

Na het verdwijnen van de majorettes komt Erasmus op. Hij draagt de humanistenpij en de bezorgde, weifelende uitdrukking hem eigen, en maakt het omgewoelde bed op, waarbij hij Cuba uit het bed haalt. Daarna trekt hij een plumeau uit zijn bestofte kledij tevoorschijn en stoft daarmee de spiegel af.

De reden waarom Erasmus in deze opera verschijnt is dat dit jaar de 500ste geboortedag van deze grote Europeaan gevierd wordt. Het toeval wilde dat beide schrijvers van dit libretto achtereenvolgens werden uitgenodigd door de stad Rotterdam om hem in een dramatisch werk te eren. Beide schrijvers weigerden dit om dezelfde reden: alhoewel er aan de grote verdiensten van deze eminente man niet kan worden getwijfeld, staat het toch onomstotelijk vast dat hij weigerde te kiezen toen er gekozen moest worden. Aangezien de zeven auteurs in een tijd leven waarin wederom gekozen moet worden, zij het niet meer tussen Luther en de Paus, meenden zij dat zij eerder buiten het kader van de rotterdamse festiviteiten aandacht aan hem moesten schenken. Dit gebeurt nu: hier is hij de knecht van Don Juan geworden, en heeft wederom volop de gelegenheid om niet te kiezen. Dit verklaart o.a. de kiespijn waarover hij zovele verhelderende pagina's heeft geschreven (cf. Correspondentie).

ERASMUS zingend of sprekend naargelang zijn humanistenpet staat

Ik, Erasmus, vijfhonderd jaar geleden geboren, in 1469,- vermoedelijk althans, want het jaar staat niet onomstotelijk vast,-maak thans het bed op van mijn meester. In dit kontinent van lakens bevrucht hij, die men terecht 'de bedrieger' noemt, alle maagden, en verscheurt hij dagelijks, wat zeg ik-vier, vijf keer per dag, niet alleen haar hymen, datgene wat het gemeen gemeenlijk maagdenvlies noemt, maar ook zijn eigen ziel. Ook ik heb eens met een vrouw het bed gedeeld, een nederig bed, in een schamele straat in het armelijke Rotterdam. Dat was toen ik geboren werd uit haar, die het verheven predikaat van 'moeder' draagt. Zij, die zo welig, zo moederlijk, zo vrouwelijk was, bijna had ik gezegd: al te vrouwelijk. Want ook zij was ontvankelijk voor woorden, ja, voor Gods woord uit de mond van een onwaardige dienaar Gods, mijn vader. Genoeg. Sindsdien slaap ik alleen, sindsdien voed ik mij slechts aan de borsten van de humaniora. Maar stil! Ik hoor mijn meester.

Hij trekt een veer uit de plumeau en begint notities te maken. Don Juan komt op. Hij is op blote voeten, ook zijn bovenlichaam is naakt; hij draagt alleen een zwarte maillot met daarover een lange, rijk bestikte brokaten kamerjas. Zijn haar zit in de war,

hij rochelt en snuit zijn neus. Hij draagt een ivoren halve maan als amulet.

Het bekende thema van Don Juan (tijdens de verleiding van een vrouw wordt hij gestoord door haar vader die hij vermoordt; na zijn dood komt deze in de vorm van een standbeeld terug, nodigt Don Juan uit voor een souper tijdens hetwelk hij de bedrieger meesleurt naar de hel), werd onder meer behandeld door Tirso de Molina (*El Burlador de Sevilla y Convidado de Piedra*, 1613), J.A. Cicognini (*Il Convitato di Pietra*, 1650), O.Giliberto (*Il Convitato di Pietra*, 1652), Dorimon (*Le Festin de Pierre ou Les Fils Criminels*, 1659), Molière (*Don Juan ou le Festin de Pierre*, 1665), Rosimond (*Le Nouveau Festin de Pierre ou l'Athée foudroyé*, 1669), Th. Shadwell (*The Libertine*, 1676), A. Córdoba y Maldonado (*La Venganza en el Sepulcro*, 1660-70), Goldoni (*Don Giovanni Tenorio ossia il Dessoluto*, 1736), A. de Zamora (*No hay Deuda que no se pague y Convidado de Piedra*, 1744), Da Ponte/Mozart (*Il Dissoluto Punito ossia il Don Giovanni*, 1787), E.T.A. Hoffmann (*Don Juan*, 1813), Lord Byron (*Don Juan*, 1818-23), Lenau (*Don Juan*, 1844), Baudelaire (*Don Juan aux enfers*, 1846), J.Hart (*Don Juan Tenorio*, 1881), A. de Musset (*Namouna*, 1832), A.Poesjkin (*De Stenen Gast*, 1830), Blaze de Bury (*Le Souper chez le Commandeur*, 1834), N. Vogt (*Der Färberhof oder die Buchdruckerei in Mainz*, 1809), Ch.D. Grabbe (*Don Juan und Faust*, 1829), E. Robin

(Livia, 1836), Th. Gautier (La Comédie de la Mort, 1838), J. Zorrilla y Moral (Don Juan Tenorio, 1844), A. Dumas père (Don Juan de Marañón, 1836), E. Harancourt (Don Juan de Mañara, 1898), L.G. Levasseur (Don Juan Barbon), J. Viard (La Vieillesse de Don Juan, 1853), J. Alvarez Quintero (Papa Juan Centenario, 1909), M. Barrière (Le Nouveau Don Juan, 1900), E. Rostand (La Dernière Nuit de Don Juan, 1921), C.A. Puget (Echec à Don Juan, 1941), M. de Unamuno (El Hermano Juan o el Mundo es Teatro, 1934), Svend Borger (Synder og Helgen, 1939) e.a. (zoals Max Frisch en Jean Anouilh).

DON JUAN

Ah, veel, 't is veel, te veel, veel te veel
 Maar het is niet genoeg, niet genoeg.
 Heeft hij het bed opgemaakt;
 Natuurlijk heeft hij het bed opgemaakt.
 Schrijft hij? Natuurlijk schrijft hij.
 En wat schrijft Desiderius?

Don Juan.

De muzikale interpretatie van Don Juan is dezelfde als die van de ouverture: een overdaad aan uiteenlopende en tegenstrijdige muzikale elementen. Hij maakt gebruik van alle beschikbare vocale middelen, waaronder het op vele manieren zingen, spreken, 'Sprechgesang', en allerlei geluiden. Hierbij wordt hij ondersteund door van alle zijden aangereikte muzikale gebakjes.

ERASMUS

Desiderius schrijft: liederlijkheid heb ik altijd verafschuwd en vermeden, hartstocht voor geld heb ik nooit gekend.

De teksten van Erasmus zijn af en toe geput uit zijn correspondentie en uit zijn werken.

DON JUAN

Bravo, Desiderius.

Deugdzaam, Desiderius. Een voorbeeld, Desiderius.

Daarom ben je ook mijn knecht.

En maar krassen:

Taalkundige, vredelievende, godvruchtige traktaten.

De taal verspillen. De taal, Desiderius, de taal is hebben, nemen, bezitten, graaien,-ah, de gretigheid van de taal.

Hij richt zich op en neemt de pose aan van 'Don Juan'.

Ah, vrouw! Welig rijk, weelderige akker, Vruchtbaar bezit!

Je hoofd is als-dit of dat.

Je ogen zijn als-weer wat anders.

Je neus is als-weet ik veel. *Gooit zich baldadig achterover op het bed.*

KOOR A, KOOR C

In Latijns-Amerika sterven per minuut vier mensen van gebrek en honger.

Vijfduizend mensen per dag
 van gebrek en honger.
 Twee miljoen mensen per jaar
 van gebrek en honger.

Het grote koor onderbreekt Don Juan met een van de zeer weinige letterlijke muzikale citaten in de opera. Het is de (ritmisch veranderde) cadens uit de Don Giovanni, waar het beeld van de Stenen Gast op het kerkhof voor het eerst spreekt. Analooq aan Mozart, die op die plaats een nieuw timbre invoert (de beroemde trombones), gebruiken wij hier een timbre, dat in onze opera slechts eenmaal voorkomt: koor a capella. De hier geciteerde cadens is overigens zo 'abstract' dat hij eerder als een stijlcitaat dan als een typisch Mozart-citaat klinkt. Het kleine spreekkoor (C) is te beschouwen als de 'woordvoerder' van het grote koor (A) en neemt ook verder in de opera voortdurend deel aan de informatie over Latijns-Amerika.

DON JUAN rechtop

Ik bezit, ik heb bezeten, ik zal bezitten,
 Maar het is niet genoeg.

KOOR B

Genuanceerd! Redelijk overleg! Voor en tegen afwegen!

DON JUAN

Bezit de man als hij een vrouw bezit?

Even zeer is hij de bezetene.
 Bezeten van bezit overweldig ik met mijn taal,
 Mijn instrument,
 De vrouw, dit gewillig kontinent.

KOOR A, KOOR C

Uit Latijns-Amerika stroomt per minuut
 Vierduizend dollar winst naar Noord-Amerika.
 Vijf miljoen dollar winst per dag.
 Twee miljard dollar winst per jaar.

Een zwartharige vrouw in een lang zwart gewaad staat op in het koor. Zij zingt.

BOLIVIA

In Latijns-Amerika blijft voor iedere duizend dollar
 Eén dode achter.
 Duizend dollar per dode,
 Vier keer per minuut.

De teksten van de koren en van Bolivia zijn ontnomen aan de *Tweede Verklaring van Havana-van het Cubaanse Volk aan de Volken van Amerika en de Wereld*, uitgesproken door Fidel Castro op zondag 4 februari 1962 op het José Martíplein in Havana.

DON JUAN

Wat ruik ik?

ERASMUS

Pulvis et umbra.

Pulvis et umbra sumus (Stof en schaduw zijn wij).

HORATIUS, *Oden*, IV, 7, 16

DON JUAN

Stof en schaduw, droogkloot?

Vlees en bloed-een vrouw!

B is Bolivia

BOLIVIA *gaat naar hem toe*

Gekweld, vernederd, gehoond, vertrapt,
 Geslagen, verminkt, geknecht,
 Verwoest, verkocht, verraden,
 Ga ik naar deze jakhals,
 En lever mij over,-

Zij blijft staan, loopt gebiologeerd weer verder.

Maar ik wil dit niet.
 Zijn kracht dwingt mij.
 Daar wacht hij, de geile
 Diefin de dag.

De zangen van Bolivia worden, in tegenstelling tot die van Don Juan, muzikaal gekenmerkt door continuïteit; zij vormen alle een stilistische eenheid. Deze is niet opgevat als eenvoud, maar als de complexiteit van een natuurverschijnsel.

DON JUAN *theatraal*

Je voorhoofd is het plateau van de Andes,
 Je haar is zwart als mangaan,

Je buik is van lava,
Je bent heet als het zoutmoeras de Empeza.

BOLIVIA *grimmig*

Ik ben koud.

DON JUAN

Je bent vochtig als het balsariet.

BOLIVIA

Ik ben droog.

DON JUAN

Je adem ruikt naar vanille.

BOLIVIA

Mijn adem stinkt.

DON JUAN

Je ligt open als het meer van Aullagas.

BOLIVIA

Ik ben gesloten.

DON JUAN

Je lippen zijn als de bladeren
van de Mahonieboom.

BOLIVIA

Ik spuug als de lama.

DON JUAN

Je ogen glimmen als tin.

BOLIVIA *niet zingend maar sprekend*

Mijn ogen zijn de stakende tinmijnen Siglo xx,
Waar in 1965 de vakbondleiders werden gedeporteerd
En 150 mijnwerkers geëxecuteerd.

DON JUAN

Ja, je golft als de Amazone.

BOLIVIA

Ja, de Amazone, de stroom die alle boten verwoest.

‘Stroom die alle boten verwoest’: indiaanse benaming voor de Amazone.

DON JUAN *gooit zijn kamerjas op het hed*

Ik houd het niet meer uit,
Ik moet haar hebben, nu, in mijn bed.
Nee, nog niet, langzaam, langzaam.
Desiderius!

ERASMUS

Meester?

DON JUAN

Begeleid haar naar het boudoir.

tot Bolivia

En jij, neem een bad, poets je tanden,
Trek iets anders aan.
Ik zal je vreten met huid en haar.

Ik zal, Bolivia, vanavond in u investeren.

Erasmus gaat met Bolivia mee tot de rand van de piste en keert terug.

ERASMUS *mopperend*

Investeren, daar komt ellende van!

Investeren in het vlees,

is dat niet de grootste kwaal?

Is het niet zo, dat hij die daarentegen

in de geest investeert,

die innerlijke rust zal vinden,

zo noodzakelijk voor het bewerkstelligen van de
vrede onder alle mensen.

Onrust en geweld kunnen nooit leiden tot het
welzijn der mensheid!

Hij begint Don Juan te masseren, te coifferen en aan te kleden.

C is Cultuur

*Blauw TV-licht. Achtereenvolgens komen op:
 een meisje met shampoo op haar hoofd, in witte badjas,
 een naakt meisje, bedolven onder badschuim,
 een meisje met een grote pruik vol krulspelden,
 een meisje met alleen een sweater, waaronder borsten,
 een meisje verkleed als kerstman,
 een meisje in corselet,
 twee meisjes met een telescoopgeweer.*

Het solistenkoor dat de televisiereclame-spots zingt, heeft een muzikale functie die tegenovergesteld is aan het grote koor. De verschillende reclamespots zijn stijlцитaten. In de opera zijn ze als tv-spots onmiddellijk herkenbaar, maar tegelijkertijd zou geen ervan ooit voor de televisie tot Hinken kunnen komen: teveel chromatiek, teveel verschillende accoorden. Datzelfde geldt voor het lied dat daarop volgt. Het is gebaseerd op enkele karakteristieke eigenschappen van beatmuziek: melodisch bas-gegeven, pre-tonale, dat wil zeggen modale harmonie (in de beat ontstaan vanuit het instrument de gitaar: chromatiek is moeilijk te spelen op gitaar, parallelle drieklanken daarentegen klinken beter, in tegenstelling tot bijvoorbeeld op de piano), het

instrumentarium en doorlopend ritme. Geen enkele gramfoonplatenmanager zou dit lied op een EP'tje zetten: verkeerd gezongen, te veel toetsinstrumenten, te kort, te lang, te veel accoordwisselingen, te veel lange tonen.

KOOR B

De haren van de jonge bruid glanzen door Hair de Luxe.
 De oren van de jonge bruid gloeien door Earoflex.
 De oksels van de jonge bruid glimmen door Quicky-quick-quick.
 De schenen van de jonge bruid glinsteren door Raspodent.
 De knieën van de jonge bruid gloeien door Gnoulux.
 De erogene zones van de jonge bruid glibberen door
 Aphrodisiac B met Silicium.
 Uw Hair de Luxe streelt uw Gnoulux.
 Uw Raspodent versoepelt uw Earoflex.
 Uw oksels verzachten uw knieën.
 Uw ellebogen versterken uw erogene zones.
 Uw nylon is mijn pancake.
 Uw Hi-fi is mijn computer.
 Uw pepsie is mijn draion.
 Uw draion is mijn Chrysler.
 Mijn Chrysler is uw Chrysler niet.

De partituur is hier mobiel. Dit maakt nog enige varianten mogelijk, zoals bijv.:

‘Jij smaakt, moedertje!’

‘Waarnaar, Otto?’

‘Naar meer! Naar hibbeldibbeldobbeldibbeldobbeldubbeldikkie! De oksels van de jonge moeder smaken-smekkie-smakkie-smikkie-naar quicky-quicky!’

Of:

‘Warm, warmer, heet, heter, gloeiend: Heerlijk gloeiend hete oren.’

DON JUAN

De jonge bruid, de jonge bruid.

Als de meisjes verdwenen zijn verschijnt ABC, het type van de voorname Amerikaan, in het zwart, uiterst verzorgd. Hij gaat in het midden van het proscenium staan en slaakt een doordringende kreet: Oehoe!-waarbij het is of hij wil vliegen. De maan wordt verlicht. Onmiddellijk is hij weer gekalmeerd, en begeeft zich naar de achtergrond.

Geluiden van sprekers, zangers, instrumenten en instrumentale groepen worden gedurende de handeling elektronisch verwerkt en bewerkt, met behulp van modulatoren, filters, en versterkers.

KOOR B

Modern.

KOOR A

Ijskoud.

Clyde komt op, hetzelfde type.

CLYDE

Ik, Clyde, 56 jaar oud, maar ik lijk 46, kommissaris van de Totaal-Amerikaanse Compagnie, hoofd van de afdeling creatief-totale vormgeving, echtgenoot van een frigide vrouw, genaamd Cinderella, en op oriëntatiereis door dit zeer achterlijke kontinent, dat wij met inspanning van onze beste krachten op de been proberen te krijgen... ik, Clyde, maak mij ongerust over onze directeur-generaal.

Wijst naar ABC.

KOOR B

Droog.

KOOR A

Ijskoud.

Clarence komt op, wederom hetzelfde type.

CLARENCE

Ik, Clarence, 56 jaar oud, maar ik lijk 46, kommissaris van de Totaal-Amerikaanse Compagnie, en vice-president van deze mammoet, echtgenoot van een steriele vrouw, genaamd Chouchou, en op inspektietocht door dit onmetelijk rijke kontinent, ik, Clarence, maak mij ernstig zorgen over onze directeur-generaal, Abraham Brontosaurus Christensen, die sedert onze aankomst aan zonderlinge toevallen lijdt.

KOOR B

Koel.

KOOR A

Ijskoud.

CHOUCHOU komt op. Zij is uiterst verzorgd, à la Yves St. Laurent. De ruine van haar gezicht contrasteert eigenaardig met haar perfecte lichaamsvormen.

Ik, Chouchou, echtgenote van de impotente Clarence, ik ben doodzenuwachtig, over alles, over het klimaat hier, over de slangen hier, over de mensen hier, over het drinkwater hier, over dit hele uitstapje. Over Cinderella, mijn boezemvriendin-liefje!-die getrouwd is met de volslagen gefrustreerde Clarence en daarom de minnares is van Jack.

CLARENCE

Jack-de boezemvriend van onze directeur-generaal.

CLYDE

Jack-met onze directeur-generaal de meest gevreesde voorvechter van de vrije wereld, van wet en orde.

CLARENCE EN CLYDE

Jack Tyrannosaurus Tenorio.

CHOUCHOU

Maar het allerallerzenuwachtigst ben ik toch over hem, ABC. Soms, plotseling, zonder aanleiding, stoot hij een dierlijke kreet uit en dan is het of hij naar de maan wil

vliegen.

CLARENCE EN CLYDE
Dat verontrust ons.

KOOR B
Verkwikkend.

KOOR A
Ijskoud.

CINDERELLA *komt op, hetzelfde type*
Ik, Cinderella, sinds jaar en dag de minnares van Jack Tyrannosaurus Tenorio, mis hem nu meer dan ooit. Want hij en hij alleen zou de diagnose kunnen stellen van de maanziekte van ABC.

KOOR B
Vochtig.

KOOR A
Ijskoud.

CLAUDELLE *komt dansend op; wederom hetzelfde type, maar een fractie jonger*
Mammie!

CINDERELLA
Ja, kind.

CLAUDELLE
Mammie, wij zijn hier nu al zeven dagen,
Zeven dagen ben ik niet gekust.

Mijn hartje blijft maar klagen,
Mijn hartje komt maar niet tot rust.

A la Astrud. Gilberto: V.S.-interpretatie van latijnsamerikaanse volksmuziek.

CINDERELLA

Zo ben ik ook geweest, kind.
ABC nadert weer.

ALLEN

Maar daar staat hij.

CINDERELLA

Hoe nobel is zijn blik.

CHOUCHOU

Hoe breed is zijn borst.

CLYDE

Nooit heb ik iemand ontmoet met zo'n groot hart voor alles wat leeft.

CLARENCE

En voor alles wat sterft.

CLYDE EN CLARENCE

Een waar humanist.

CLYDE

Altijd voor iedereen overal een glimlach.

CLARENCE

Voor de negers.

CHOUCHOU

Voor de analfabeten.

CINDERELLA

Voor de hongerlijders.

CLAUDELLE

Voor de doden.

ALLEN

Altijd overal een glimlach.

KOOR I

Onverwoestbaar.

KOOR II

Verwoestbaar.

ABC

Ik, Abraham Brontosaurus Christensen, een vondeling, dus van onbepaalde leeftijd...

KOOR

Oehoe.

ABC

...nu directeur-generaal van duizenden trusts en monopolies, samengevoegd onder de naam Totaal-Amerikaanse Compagnie... altijd op reis, door het hele kontinent... altijd werken, overal bidden... steeds bezig

met anderen, nooit met mijzelf... ik, de goedheid zelf, en weinig zullen dit ontkennen... Ik ben hier noch op oriëntatiereis, noch op inspektiereis, maar gedreven door de zucht om het geheim van mijn afkomst te ontsluieren. Ik, die alles bezit, geld, roem, eer, ik heb geen ouders. Wie was mijn vader? Wie mijn moeder? Hier zal ik hen vinden, ik weet het zeker, mijn toevallen zijn mijn wichelroede, en deze wichelroede doet mij trillen en wijst het pad naar mijn bron, naar mijn oorsprong. Dan pas, wanneer ik niet langer gestoord zal worden door het ondraaglijk geheim van mijn afkomst, zal ik mijn menslievende pogingen kunnen voortzetten om de ten hemel schreiende armoede van dit werelddeel te mildereren door middel van zeer renderende investeringen. Maar...

ALLEN
Maar?

ABC
...Ook daarop valt een schaduw.

ALLEN
Een schaduw?

ABC
Mijn beschavingswerk wordt gedwarsboomd door een bandiet, die zich hier in het oerwoud heeft verschanst. Deze grote onbekende, die van het bureau van mijn

vriend Jack Tyrannosaurus Tenorio de codenaam De Gevederde Slang heeft gekregen.

ALLEN

De Gevederde Slang!

ABC

Deze Gevederde Slang zal niet lang meer leven.

CLYDE EN CLARENCE

Zijn vriend, Jack Tyrannosaurus Tenorio, zal de Gevederde Slang...

CHOUCHOU EN CINDERELLA

Vertrappen, vermorzelen, verpletteren!

D is Dienen

ABC

Na zijn dood zal de dageraad gloren over een familie van gelukkige volkeren, waarin ik eindelijk ongestoord de mensheid kan dienen

door in Argentinië de vleesproductie in handen te nemen,

Sinds augustus 1963 krijgen de officieren van het argentijnse leger een speciale opleiding door V.S.-officieren voor het bestrijden van revolutionaire bewegingen.

in Brazilië de koffie,

In Brazilië werden duizenden Indianen uitgeroeid met tyfusbacillen, napalm etc.

op Cuba de suiker,

in de Dominikaanse Republiek de cacao,

De bezetting van de Dominikaanse Republiek door de Amerikaanse mariniers gebeurde voor het eerst in 1916, voor het laatst in april 1965.

in Ecuador de rijst,

In Ecuador is 68 procent van de bevolking ouder dan 15 jaar en analfabeet.

ALLEN

Fantastisch! Fantastisch!

ABC

In Guatemala de bananen,

In Guatemala hielp de C.I.A. in 1954 President Arbenz verjagen omdat zijn bescheiden agrarische hervormingsprogram een bedreiging vormde voor de niet gebruikte plantages van de United Fruit Company. Het advocatenbureau van John Foster Dulles die toen minister van buitenlandse zaken was, had in 1930 en 1936 de kontrakten opgesteld van de United Fruit Company in Guatemala. De toenmalige staatssekretaris van buitenlandse zaken voor interamerikaanse aangelegenheden John Moors Cabot was een der voornaamste aandeelhouders van de United Fruit Company. De toenmalige directeur van de C.I.A., Allan Dulles, broer van John Foster Dulles, was president geweest van de United Fruit Company. Zijn voorganger als directeur van de C.I.A., generaal Walter Bedell Smith werd in 1955 vice-president van de United Fruit Company.

CARL OGLESBY, *Keerpunt*

op Haïti de katoen,

Gemiddelde levensduur op Haïti: 32 jaar.

CLYD E

Laat niemand, zich illusies maken over de Totaal-Amerikaanse Compagnie!

CLARENCE

Het zou moord zijn als ons beschavingswerk hier werd onderbroken!

CHOUCHOU

Dat zou Godgeklaagd zijn!

CINDERELLA

Wij zullen dit kontinent in cultuur brengen, al moeten wij over lijken gaan!

ABC

In Mexico de sisal,

In 1964 werden de buitenlandse investeringen in Mexico geschat op 1500 miljoen dollar. Daarvan waren 1300 miljoen dollar afkomstig uit de V.S.

in Nicaragua de rubber,

Het economisch leven van Nicaragua wordt beheerst door de United Fruit Company en de American Rubber Company.

ALLEN

O, o, o.

ABC

In Peru het zilver, het zink, het koper, het lood.

In Peru bezit 1, 5% van de bevolking 63% van de bruikbare grond.

CLAUDELLE

Te veel om op te noemen.

ABC

Alleen zo kunnen wij de abortieve reconstructie van dit kontinent voorkomen.

Suriname: bauxiet.

In Suriname werden in de 19de eeuw 600.000 negers geïmporteerd en tot in de 20ste eeuw 100.000 aziaten. Bevolkingsgroei 4, 7%. Suriname telt thans 380.000 inwoners.

Trinidad: copra.

Uruguay: veeteelt.

In 1965 was de koers van de dollar in Uruguay 24 pesos, in 1967 98 pesos, in 1968 254 pesos.

Venezuela: olie.

De delegatie uit de lage landen (twee schrijvers, een componist en een socialist) zou ontvangen worden door de vertegenwoordiger van de venezolaanse guerrilla, F.A.L.N. Het was begin januari 1968, een lauwe dag in Cuba, zij

werden erheen gebracht door een franse elegante en louche jongeman, telg uit een oud frans geslacht. In de buitenwijken van Havana herbergen vele villa's de vrijheidsstrijders uit verdrukte landen. De huizen lijken op elkaar, niet riant, niet uitgewoond, niet te groot, niet te vol gemeubeld, koele gangen, eerder kale domeinen waar de ergernis, de verontwaardiging, de haat stollen tot een ijskoude, planmatige whiplash. (In een dergelijke, door palmen en varens omzoomde villa zouden wij ook de laatste rebellen uit Belgische Kongo ontmoeten, de handlangers van Mulele - drie 'onverschrokken strijders', zoals zij zichzelf noemden - die hun voorlopig irreëel verzet in kaart brachten.)

Een koele gang die de geluiden van buiten dempt. Eén voor één worden wij naar een achterkamer geleid waar een bank staat, een tafel vol papieren en drie stoelen. Okeren muren, een kalender. De broodmagere jongen in een te wijde broek, slechtgeknipt haar en afgetrapte schoenen die ons in de gang tegemoetkwam blijkt hij-zelf te zijn, de afgevaardigde, de man naast F.A.L.N.-leider Douglas Bravo: Francisco Prada. Hij geeft een niet te krachtige hand, kijkt elk van ons aandachtig en kalm aan en gaat zitten achter de tafel. Gaat u zitten. Hij is vel over been, jong-oud, maakt geen nutteloze bewegingen, rookt. Hij heeft het langwerpige getaande gezicht van de zweedse koning Karel de 12e, grijze, onnatuurlijk glanzende ogen, een drug-addict van de rechtvaardigheid. Wij moeten onze namen op een papiertje noteren en dan stelt hij ons zijn hofhouding voor: een

meisje dat er tegelijk besluitvaardig en huiselijk uitziet, een donkere, lacherige (maar nu niet) zuiderse bodybuilder met snor die de deuropening afsluit voor alle anderen dan wij, en dan, rechtop en waardig in een rieten stoel, een zwaar-bebrild, ontzagwekkend dik kind van dertien. De begroeting, de navraag naar de redenen van ons bezoek, de elementaire verklaringen over de noodzaak van de venezo-laanse vrijheidsstrijd worden ons door dit kind gebracht, het vertaalt Prada's snel gemompel in een schools en vrijwel onverstaanbaar Engels, waarbij Prada uit het raam kijkt. Het gesprek verloopt stug want ieder van ons richt zijn antwoorden tot de guerrillero die weigert direkt te antwoorden, zelfs niet met een blik van verstandhouding, maar onze vertaalde zinnen tracht af te lezen van de kinderlippen. De prepuberale Boeddha is dodelijk ernstig, honderden gemartelden, gevangenen, studenten, partisanen spreken op dat ogenblik in zijn hortende, onwennige zinnen. (Terwijl hij het liefst op straat zou gaan baseballen. Af en toe verliest hij de draad van ons betoog en beperkt hij zich tot 'yes, yes, I know'.) Stilte. Prada wendt zich naar ons, bedankt het kind en complimenteert het. Het blijft, log en bijziende, in ons midden, terwijl het meisje nu vertaalt, soepel en methodisch. Prada valt haar bij en blijkt zeer verstaanbaar Engels te spreken. Zijn gedachtengang is helder, de vorm en de norm zijn gepolijst, hij heeft dit al honderd keer gezegd: Venezuela - de ondervoeding, het analfabetisme, de zuigelingensterfte, de uitbuiting. Hij was archeoloog, zegt Prada, en toen besloot hij een

professioneel revolutionair te worden. Hij was lid van het Centraal Comité, maar toen de partij overging tot vreedzame coëxistentie met de USA en stuivertje wisselde met de belanghebbenden trok hij de bergen in. Dan laat hij tegenover onze schandelijke, slordige, europese onwetendheid een kaart van zijn land brengen door de dikzak, en zet haar onhandig en voorzichtig op een stoel en wijst aan: hier zitten veertig man, hier een dertigtal, deze beide groepen zullen elkaar in de lente ontmoeten en dan is dit hele gebied hier in onze handen, zoveel zijn er in deze stad, hier hebben wij mortieren, hier zullen de studenten in opstand komen. Er is iets met hem gaande terwijl hij zijn demonstratie geeft. Terwijl hij zorgvuldig met zijn vingers langs de bruin en groen gevlekte gebieden glijdt komt er iets over hem dat wij tragisch willen noemen, zelfs al is het woord verbasterd en uitgedund, het is de tragedie zoals zij dagelijks beleefd wordt, geboorte en dood en het hartstochtelijk verlangen naar een moederland, Prada blijft aarzelen, blijft hangen aan die kaart, toont meer en duidelijker waar de bossen zijn die kunnen verbergen, waar de olievelden zijn die genationaliseerd moeten worden, waar de kampen van de vijand liggen. Hij vertelt over de toestand in zijn land, over het onverschillige, grijpgrage volk, over de tweeslachtige politiek der partijen, en wat hij zegt is de evidentie zelf, het enige heil ligt bij hen, de anoniemen die stug verder in de bergen sjokken, met hun discipline en hun hoop. Iemand van ons citeert de naam van een venezolaans student

aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen en zegt dat een leraar daar naar nieuws over hem vraagt, want hij is twee jaar geleden naar Venezuela teruggekeerd. Prada stukt. Hij kijkt verbluft en wantrouwig, scharrelt met papieren. Dan herhaalt hij de naam en begint met zijn besnorde lijfwacht een razendsnelle dialoog waarin meermaals de naam valt van de jongen. Het meisje vertaalt: de student behoorde tot Prada's eenheid en is bij een overval gedood. Zijn broer ook.

Iets later zegt onze socialist dat sommigen in Europa bekommerd zijn over het geweld dat de guerrillastrijders uitoefenen. Prada zwijgt, er verandert niets in zijn ascetische, jong-oude uitdrukking. Dan wendt hij zich tot het gezwollen kind en vraagt: 'Kind, wat is geweld?' De infantiele godheid glimlacht, luistert niet. Daarop zegt Prada met dezelfde vlakke intonatie aan de man bij de deur: 'Pépé, de kameraad hier vraagt of het goed is en gerechtvaardigd om geweld te gebruiken.' De guerrillero begint te zieden, zonder dat hij een stap verroert of zijn rechterhand uit zijn jaszak haalt, hij blaft een reeks spaanse fonemen waaruit wij alleen kunnen opmaken dat de leer van Gandhi niet tot zijn zorgen behoort. Francisco Prada glimlacht, hij heeft paarde-tanden, hij lijkt twintig jaar oud en dan zegt hij bedaard en grimmig tegelijk, als een heilige, als een martelaar tegen beter weten in: 'Mijnheer, wat deden jullie Hollanders toen de nazi's jullie vrienden wegsleepten?'

Wij krijgen venezolaanse grammofoonplaten mee, waarin op weke tonen van mambo en samba gezegd wordt:

‘Vooruit, strijders, dat de geschiedenis ons verlichte met het onverbiddelijk licht van de vrijheid.’

Wij nemen afscheid. Francisco Prada zegt dat hij zeer weinig tijd heeft, want hij gaat morgen terug.

Wij stellen de wet in Latijns-Amerika.

Geen onbekende grootheid zal het ons beletten.

Het ijs van de haat van de armen zal ik doen smelten!

De rest is zwijgen.

Wie ben ik dat ik dit doen mag?

CLYDE EN CLARENCE

ABC.

CHOUCHOU EN CINDERELLA

Abraham Brontosaurus...

ALLEN

...Christensen.

KOOR

Het alpha en omega.

Letters uit verschillende alfabetten vormen de tekst van twee koren, als contrapunt van de tekst van ABC:

Aleph-Alpha-Beth-Epsilon-Gamma-Omikron-Nun-Ain-Lambda-Samach-Sigma-Ypsilon-Gotta-Effe-Atsje-Kappa-Emme-Esse-Lamed-Zêta-Tsade-Êta-Thêta-Het Alpha en Omega.

ABC *spreidt zijn armen*

Gij zegt het. *Stoot zijn kreet uit* Oehoe!

E is Eten

Drie Bolivianen komen op vanachter het toneel, zetten op de geografische plek van de Sandwich-eilanden een tafel en zes stoeltjes neer. Daarop een blik crackers, een spuitbus in de vorm van de Apollo-capsule. Daarna hurken zij achter in de piste.

CLYDE
Koolhydraten.

CLARENCE
Vitaminen.

CHOUCHOU
Eiwitten.

CINDERELLA
Vetten.

CLAUDELLE
Mama!

CINDERELLA
Ja, kind.

CLAUDELLE zingt, konservernblik openend, à la Sinatra
Carlos, Ramón, José, Juanito
Hun ogen verslinden mijn boezem
Hun tong hunkert naar mijn oren

Hun tanden happen in mijn hals.

Men eet 1 cracker, na deze eerst te hebben bespoten. Claudelle fotografeert de Bolivianen, Clyde fotografeert Claudelle.

CHOUCHOU

O, wat is een cracker toch lekker.

CINDERELLA

Ik zou er wel twee op kunnen.

ALLEN

Maar eten mogen we niet, voor de lijn.

CLYDE

Wat zijn de mensen hier eigenlijk ergens toch gelukkig. Alles mogen ze eten.

CLARENCE

Oesters, ganzelever, forel, hamburgers, patrijs, kalkoen, T-bone, slagroomsoezen, frankfurters.

ALLEN

Alles mogen ze eten, geen dokter die het hun verbiedt.

CHOUCHOU

Ze hebben magen van ijzer.

CINDERELLA

Ze hebben nieren van staal.

CLYDE

Ze hebben levers van brons.

CLARENCE

Ze hebben darmen van koper.

ALLEN

Maar te eten hebben ze niet.

ABC

Ze zijn er niet beter aan toe dan wij. Ze zijn er niet slechter aan toe dan wij. Ze zijn net als wij.

ALLEN

Net als wij.

Allen vallen in slaap.

F is Fantasie

DON JUAN *poetst zijn pistool, terwijl Erasmus de laatste hand legt aan het toilet van zijn meester*

In alle tuinen, onder alle luchten
 Groeit en bloeit mijn boom.
 Wanneer de vrouw haar jongen werpt
 Vermenigvuldig ik mij autonoom.
 In alle tuinen rijpen de verboden vruchten.
 De vrouwen vallen niet ver van de droom.
 Zoals het kapitaal zijn vruchten afwerpt,
 Zo vermenigvuldig ik mij als een carcinoom.

Don Juan's muzikale gedesintegreerdheid blijkt misschien in F is FANTASIE wel liet duidelijkst: in drie verschillende muziekstijlen zingt hij een aria, geleid door drie dirigenten die elk een eigen stijl aangeven: Diepenbrock, Strawinsky, Henze. De melodieën in verschillende stijlen zijn tot stand gekomen met behulp van de twee Mozart-motieven.

G is God

ABC *schrikt wakker*

Zeg! Hebben jullie vandaag eigenlijk al aan God gedacht?

CLYDE

Natuurlijk. God.

CLARENCE

Ik denk altijd aan God.

CHOUCHOU

Ik zou niet kunnen leven zonder God.

CINDERELLA

Wat moet je zonder God?

CLAUDELLE

Ik ben gek op God.

ABC

Zeker, zeker. Maar wat hebben jullie vandaag GEDAAN voor God?

CLYDE

Ik heb gebeden.

CLAUDELLE

Ik heb gezongen.

ABC

Bidden, zingen, - DOEN, godverdomme! *Fixeert Clyde dreigend.*

CLYDE *haalt zijn chequeboek tevoorschijn*

Voor de blinden van Argentinië: 250 dollar.

CLARENCE *met chequeboek*

Voor de doofstommen van Brazilië: 2000 dollar.

CHOUCHOU *met chequeboek*

10.000 dollar voor de... de weduwen en wezen van Colombia.

CINDERELLA *met chequeboek*

50.000 dollar voor de melaatsen van... kan niet schelen.

CLAUDELLE *met chequeboek*

100.000 dollar voor de... zeg eens wat, mama.

CINDERELLA *proestend*

De mongooltjes!

Zij lachen.

ABC

Er zijn dingen, waarover men niet lacht. *Met chequeboek.*

Twee miljard dollar per jaar voor alle kreupelen, verminkten, bochels, hongerlijders, werklozen, luilakken van dit hele kontinent.

ALLEN

Twee miljard dollar per jaar! Dat is vijf miljoen dollar

per dag!

KOOR B

Vierduizend dollar per minuut!

ABC

Oehoe!

KOOR B

Oehoe!

Geluiden van oorlog, bombardementen. Zij verstarren van angst.

H is Haat

Luide stem uit luidsprekers, terwijl Erasmus Don Juan zijn parelmoeren masker opzet en hem zijn degen aangordt.

STEM VAN JACK TYRANNOSAURUS TENORIO (*Stem van Don Juan*)

Attentie, attentie. ABC. Hier Jack Tyrannosaurus Tenorio.

Attentie, ABC. Mijn speciale troepen, op het spoor van de Gevederde Slang, zijn tot de aanval overgegaan.

Attentie. Ontruim het gebied van Quebraba del Churo.

Trek je terug in de kathedraal. De aanval is begonnen.

In de nacht van zaterdag 7 oktober 1967 kwam Che Guevara ('Ramón') met zijn mannen aan in een canyon genaamd Churo, een van de diepe ravijnen in de *selva* ten zuidoosten van Santa Cruz. (...) Terwijl de guerrilleros sliepen betrok het leger zijn posities in de Quebrada del Churo. Tegen de ochtend hadden twee pelotons zich geposteerd op de twee flanken van de canyon, twee andere eenheden sneden de uitweg af naar de Rio Grande. De Ranger waren gewapend met mortieren en Browning-machinegeweren.

MICHELE RAY, *De executie van Che door de C.I.A.*

ABC

Roger!

Zij vluchten, zich beschermend met de stoelen. Allen af. Een der Bolivianen neemt de crackers. De Bolivianen eten de crackers op.

JACK TYRANNOSAURUS TENORIO

O.K. Over en uit!

Dit bevel wordt gezongen op fragmenten van de volgende Amerikaanse volksliederen: The Star Spangled Banner, Dixie, Columbia The Gem Of The Ocean, Yankee Doodle, Battle Hymn Of The Republic, en de hymne Abide With Me.

I is Illusie

Bolivia komt op in bruidstoilet. Ouverture. Bolivia gaat gehypnotiseerd naar het bed.

De scène waarin de moord, op Che wordt gereconstrueerd bestaat muzikaal uit een verkleinde reconstructie van een opera en van de stijl van Mozart. Een uiterst korte ouverture, een recitatiefje, een duetje, pauze, tweede acte - vormen samen een miniatuuropera, waarin de muzikale stijl van Mozart geciteerd wordt, met allerlei verwijzingen naar stukken van Mozart - in 't bijzonder Don Giovanni -, maar zonder letterlijke citaten. De samenstelling van het instrumentarium maakt een werkelijke imitatie van Mozart onmogelijk: de voor een Mozart-getrouwe instrumentatie onontbeerlijke instrumenten als violen, fluiten, fagotten en hoorns ontbreken. (De bezetting voor deze scène is: 2 hobo's, 1 klarinet, 2 trompetten, 2 trombones, 3 altviolen, 5 celli en contrabas.) Bovendien wilden wij Mozart niet *citeren*, maar tegelijk verkleinen en de voor ons in Mozarts muziek meest aansprekende kenmerken versterken: Mozart door de beide lenzen van een verrekijker. Door de ene gezien speelt alles zich af in een permanent (te) snel tempo en wordt alles wat niet strikt noodzakelijk is, weggelaten, door de andere gezien zijn sommige elementen uit Mozarts

muziek overbelicht, in het bijzonder de chromatiek en de ritmische en metrische onregelmatigheid.

De thema's ontleen hun chromatisch karakter aan de twee hoofdmotieven uit de ouverture van Don Giovanni, de chromatische harmonische wendingen berusten o.m. op de langzame inleiding van deze ouverture.

De belangrijkste ingreep in Mozarts stijl vormt de ontperiodisering van het metrum; tegelijkertijd wordt Mozart hiermee stilistisch 'ingekort' en het accent gelegd op de ook bij Mozart veel voorkomende ritmische verschuivingen en het onregelmatig verlopen van het metrum.

De Ouverture tot de 'Mozart'-opera is waarschijnlijk in de partituur het fragment waar de samenwerking tot in de uiterste details heeft gefunctioneerd. Het neemt slechts veertig seconden in beslag, in welke tijd een expositie, een doorwerking en een reprise te herkennen zijn. Over geen muzikaal fragment in de opera is zo lang gediscussieerd als over het hoofdthema van de 'Mozart'-ouverture. Het is een van de weinige thema's waarin de beide Mozart-motieven tot een melodie verweven zijn. Een zevental ouvertures gingen vooraf aan de definitieve versie.

ERASMUS *heen en weer lopend*

Vaak verbaas ik mij erover, wat eigenlijk, ik wil niet zeggen de christenen, maar toch de mensen in het algemeen tot de verblinding drijft om elkaar wederzijds

zo ijverig, en onder zulke kosten, in het verderf te storten. Alsof wij, geleerden, niet allang het bewijs hebben geleverd, dat strijd niet noodzakelijk is voor het welzijn der mensheid.

Tijdens het volgende duet overweldigt Don Juan op een beestachtige manier de vrouw.

DON JUAN
Quante persone?

BOLIVIA
Quatro al minuto.

DON JUAN
Che cosa fanno?

BOLIVIA
Morire.

DON JUAN
Di che cosa?

BOLIVIA
Di miseria e fame.

DON JUAN
Quante all'anno?

BOLIVIA
Due milioni.

DON JUAN
Che cosa fanno?

BOLIVIA
Muiono

DON JUAN
Di che cosa?

BOLIVIA
Di miseria e fame.

DON JUAN
Dove sono allora?

BOLIVIA
Nell'America latina.
Quanto guadagno?

DON JUAN
Quattro mila dollari.

BOLIVIA
In quanto tempo?

DONJUAN
In un minuto.

BOLIVIA
Quante al giorno?

DON JUAN
Cinque milioni di dollari.

BOLIVIA
Quante all'anno?

DON JUAN

Due miliardi di dollari.

BOLIVIA

...Allora per ogni mille dollari.

DON JUAN

Un morto.

BOLIVIA

Mille dollari per morto.

DON JUAN

Quatre volte al minuto.

De vertaling van de voorgaande italiaanse tekst luidt: Hoeveel mensen?
- Vier per minuut - Wat doen zij? - Sterven - Waarvan? - Van gebrek en
honger - Hoeveel per jaar? - Twee miljoen - Wat doen zij? - Zij sterven -
Waarvan? - Van gebrek en honger - Waar zijn zij dan? - In Latijns-Amerika
- Hoeveel winst? - Vierduizend dollar - In hoeveel tijd? - In één minuut -
Hoeveel per dag? - Vijf miljoen dollar - Hoeveel per jaar? - Twee miljard
dollar - Dus voor iedere duizend dollar... - Een dode - Duizend dollar per
dode - Vier keer per minuut.

Donker.

ERASMUS

Op dit moment verkracht mijn meester zijn bezoekster en verwekt bij haar een vrucht.
Sommigen onder u zullen

zich verbazen over mijn negligentia tegenover deze misdaad tegen de natuur.

Zij vergissen zich. Erasmus is niet schuldig aan Laksheid.

Hij protesteert. Ik protesteer. Ik protesteer!

Maar stil, ik hoor mijn meester!

Licht op bed. Bolivia op het bed. Bloed. Don Juan half ontkleed zoals in het begin. Trekt zijn kamerjas aan. Van het toneel nadert de Commandeur. Zijn verschijning is een witte rococo-variantie op het uiterlijk van Che.

DON JUAN

Ah, e molto, troppo, molto troppo, ma non basta, non basta.

BOLIVIA

Il mostro ha abitato il mio intestino.

‘Er zijn volkeren, en het onze behoort daartoe, wier levensbelang het is te verhinderen dat de buitenlandse imperialisten met de Spanjaarden tot overeenstemming komen en via Cuba de weg vrijmaken om de landen van ons Amerika te doen annexeren door het wrede en agressieve noorden, dat veracht. Deze weg moet ten koste van alles geblokkeerd worden, en wij, Cubanen, blokkeren hem met onze lichamen. (...) Ik heb in het monster gewoond, ik ken zijn. ingewanden.’

JOSE MARTI in zijn laatste brief, 18 mei 1895, de dag voor zijn dood op het slagveld.

DON JUAN

Il mio desiderio è gelido, ma solo ora in questo ghiaccio sono tutti fiamme.

ERASMUS *ziet de Commandeur*

Meester! Meester! Pas op!

DON JUAN

Wat is ers

ERASMUS

De witte man, de witte man! *Vlucht.*

COMMANDEUR

Don Juan!

BOLIVIA

Vader!

COMMANDEUR

Puo darsi tale viltà?

Mijn dochter onteerd

Door het monster.

BOLIVIA

Un mostro abita il mio intestino

COMMANDEUR

Violata! Fecondata!

Il male non è infinito!

Cave lascivo!

Ik zal je rechter zijn, je beul,

Het einde van dit kwaad.

DON JUAN

Latare con te è inferiore a la dignità mia.

Kom bij mij souperen, Commandeur, dan praten wij het uit.

COMMANDEUR

Vigliacco! Vuoi fugire?

BOLIVIA

Dood hem, vader.

COMMANDEUR

Neem je degen.

DON JUAN

Bene. Decideremo di questa bagatella con tutt' onore!

COMMANDEUR *omarmt Bolivia*

Ik zal je wreken, mijn kind.

DON JUAN *bespringt hem van achteren en bindt hem*

Ha ha!

COMMANDEUR

Ah.

BOLIVIA

Ah.

DON JUAN

Spaccone esaltato!

Duwt hem op de grond, trekt zijn pistool.

BOLIVIA

Neen.

DON JUAN

In che mondo vivi,
o, romantico?

‘Romanticus’: gebruikelijk epitheton voor Che buiten de Derde Wereld.

De Commandeur spuwt hem in het gezicht.

DON JUAN

Sognatore!

J was Moordenaar

Don Juan schiet. Bolivia valt flauw.

DON JUAN

Quale visioni hai adesso, visionario?

COMMANDEUR

Ik aanvaard je invitatie, ik kom souperen.

Verro da te a cena.

Don Juan vuurt nog vijf schoten op hem af. Dan wil hij Bolivia met zijn degen doden, maar op dat moment schiet de lier waarmee de arbeiders de onderdelen van het beeld hijsen, los. Het koor spreekt op dat ogenblik tegelijkertijd vijftig latijnsamerikaanse namen uit. Don Juan schrikt en vlucht.

De vertaling van de italiaanse passages in de voorgaande tekst luidt:

- Ah, 't is veel, te veel, veel te veel maar het is niet genoeg, niet genoeg.
- Het monster heeft mijn ingewanden bewoond.
- Mijn begeerte is koud, maar nu pas, in dit ijs, sta ik in brand. (...)
- Kan zo'n laagheid bestaan? Mijn dochter onteerd door het monster.

- Een monster woont in mijn ingewanden.
- Verkracht! Bevrucht! Het kwaad is niet oneindig, geile hond! (...)
- Met jou vechten is beneden mijn waardigheid. (...)
- Lafaard! Wil je vluchten? (...)
- Goed. Wij zullen dit bagatel in alle eer beslechten. (...)
- Geëxalteerde windbuil! (...)
- In welke wereld leef je, romanticus?
- Dromer!
- Welke visioenen heb je nu, visionair? (...)
- Ik zal bij je komen souperen.

K is Klacht

BOLIVIA

Toen het gevecht ten einde was
En de strijder dood, kwam een man bij hem
En zei: 'Sterf niet, ik houd zo veel van je!'
Maar, ay, het lijk bleef sterven.

Er kwamen er twee bij hem, en herhaalden:
'Verlaat ons niet. Moed. Kom terug naar het leven!'
Maar, ay, het lijk bleef sterven.

Er kwamen twintig, honderd, duizend, vijfhonderdduizend,
En riepen: 'Zo veel liefde, en niets vermogen tegen de dood.'
Maar, ay, het lijk bleef sterven.

Toen omringden hem miljoenen
En zij smeekten hem: 'Blijf bij ons, broeder!'
Maar, ay, het lijk bleef sterven.

Toen kwamen alle mensen van de aarde rond hem staan;
het lijk keek hen aan, treurig en ontroerd;

Traag kwam het overeind,
Omhelsde de eerste man, en begon te lopen.

Zij gaat af.

Gedicht van César Vallejo, geb. 1895 in Peru, gest. 1938 in Parijs. K IS KLACHT is in vele opzichten muzikaal de tegenhanger van F IS FANTASIE. Beiden zijn aria's en beide aria's worden begeleid door gescheiden orkestrale groepen, door drie dirigenten geleid. Tegenover de muzikale gedesintegreerdheid van Don Juan's muziek staat in K IS KLACHT de continuïteit van de zangstem, begeleid door de met elkaar ge-integreerde orkestrale groepen. Tegenover de voortdurende tempowisselingen in F IS FANTASIE staat de metrische simpelheid van Bolivia. In beide aria's worden niet-tonale en tonale motieven afwisselend of door elkaar gebruikt. (Over het algemeen bleek tijdens het vorderen van de partituur dat het probleem niet- of wel-tonaal een zuiver formeel probleem was. Er zijn momenten strenge twaalf-toonsmuziek in de opera, en, konsekvent tonale fragmenten, zoals de 'lichte' muziek, maar veel groter in aantal zijn de plaatsen waar de scheiding niet/wel tonaal moeilijk te maken is, of tenminste niet opportuun: twee parallelle drieklanken maken nog geen tonaliteit, maar a-tonaal zijn ze allerminst. Het aantal grote drieklanken, octaven en cadenseringsen zijn ontelbaar, wat voor een deel ook te verklaren is uit het basismateriaal van de twee Mozart-motieven, waar een d-octaf in voorkomt.)

L is Lijk

In stilte komt Bill op; hij ziet er uit als een der Bolivianen achter op het toneel. Wanneer hij het lijk van de Commandeur ziet, haalt hij een walkie-talkie tevoorschijn.

De elektronische bewerking van geluiden is een pendant van de manier waarop de opera is gemaakt: wederzijdse doordringing van ideeën - vervorming door de samenwerking bij de realisatie van deze ideeën tot fragmenten partituur.

BILL

Hallo, Tyrannosaurus, hallo, Tyrannosaurus. Hier Canis Lupus. Gevederde Slang geveld. La Higuera, zuidoostelijk van Santa Cruz.

La Higuera, dorpje in Bolivia waar op zondag 8 oktober 1967 omstreeks één uur in de middag Che Guevara gedood werd door een salvo van een M.2-karabijn, afgevuurd door de soldaat Mario Terán.

***Stem van* JACK TYRANNOSAURUS TENORIO**

Lokaliseren.

BILL *tekent een omtrek om het lichaam*
Gelokaliseerd.

Stem van JACK TYRANNOSAURUS TENORIO
Fouilleren.

BILL *fouilleert het lijk*
Gefouilleerd.

‘Een officier maakt Che's kleren open en telt de wonden. Vijf in de benen, een in de linkerborst, een in de keel, een in de rechterschouder, een in de rechterarm. Negen wonden.’

MICHELE RAY, *De executie van Che door de C.I.A.*

Stem van JACK TYRANNOSAURUS TENORIO
Kremeren.

BILL
O.K. Over en uit.

Hij fluit naar de drie Bolivianen die naderbij komen en het lijk wegslepen.

M is Maneschijn

Het licht van de maan verschijnt. Alles drijft in een rose siroop.

BILL

Hoe gelukkig is de slangenvanger als hij bij zonsondergang en
Avondrood de Gevederde Slang heeft gevangen,
En hij bij maanlicht kwijlend van verlangen
Een droom van een meisje in zijn armen kan prangen.
Aanvankelijk o zo bevangen
Kust hij o zo vurig dan haar wangen.
Zo dient de vanger dan zijn landsbelangen
Door het zingen van verraderlijke zangen.

CLAUDELLE *komt op, gevolgd door de andere Amerikanen*

Mama, hoe gelukkig is het meisje niet als zij bij zonsondergang en
Avondrood de bruine jongen van haar dromen heeft gevangen,
En als zij bij maanlicht een droom van een zanger
In haar geplastificeerde armen kan prangen.
Zij kussen elkaar.

KOOR A, KOOR C

In Latijns-Amerika sterven per minuut vier mensen

van gebrek en honger.
 Vijfduizend mensen per dag
 van gebrek en honger.
 Twee miljoen mensen per jaar
 van gebrek en honger.

ABC

Zoals uit de zaadgeleider de liefde stroomt,
 een eeuwenoud en steeds vernieuwd verhaal,
 zo spuit nog lieflijker de ticker tape,
 de lintworm van het kapitaal.

CHOUCHOU

Wat zijn ze mooi.

CINDERELLA

Wat zijn ze jong.

CLYDE

Wat zijn ze lief.

CLARENCE

Wat zijn ze zoet.

ABC wil doorlopen, maar Bill verspert hem de weg.

ABC

Wat stelt dit voor?

BILL

U kunt hier niet door.

CLYDE

Zeg, koffieboon, roetskikker!

CLARENCE

Zeg, flikker, vuile nikker!

Zij gooien Bill opzij, ABC wil opnieuw doorlopen. Maar Bill trekt zijn pistool. Allen steken hun handen omhoog, behalve ABC, die naar hem toe gaat.

ABC

Jonge man, weet u wie hier nu voor u komt staan?

BILL

Wie u ook bent,

U komt er niet door.

ABC

Zal een baviaan van een Boliviaan mij zeggen waar ik mag gaan?

Ik, Abraham Brontosaurus -

BILL *laat revolver zakken*

Christensen? Directeur-generaal

Van de Totaal-Amerikaanse Compagnie?

Het alpha & omega?

ABC

Gij zegt het.

CHOUCHOU EN CINDERELLA

Dat is geen baviaan.

CLAUDELLE

O, mama, het is geen bruine jongen,
Wat moet ik daarmee aan?

ABC

Weliswaar is hij bruinverbrand.

CLYDE

Maar hij is groot.

CLARENCE

En gezond.

ABC

Dus is hij geen Boliviaan.

CLYDE

Hij heeft goede tanden.

CLARENCE

Hij is vlug met zijn revolver.

ABC

Dus is hij geen Europeaan.

ALLE DRIE

Hij is Amerikaan.

ABC

Hij is een als Boliviaan vermomde Amerikaan.

CLYDE

Hij laat niemand erdoor.

CLARENCE

Dus staat hij hier op wacht.

ABC

Dus staat hij in dienst van...

ALLE DRIE

Jack Tyrannosaurus Tenorio.

ALLEN

Jack Tyrannosaurus Tenorio.

BILL

Jack Tyrannosaurus Tenorio.

Mijn vader.

CLYDE

Je vader?

CLARENCE

Jack zijn vader?

CINDERELLA

Mijn minnaar je vader?

CLAUDELLE EN BILL

Wij beiden zijn niet ongelijk.

Ik ben de man - ik ben de vrouw,

Jij bent rijk - jij bent rijk.

Ik hou van jou, ik trouw met jou.

ABC

Tenorio junior! Wat is je voornaam?

BILL

Voor de inboorlingen heet ik Mario,
In dienst is mijn naam Cards Lupus,
Maar mijn vader, Jack Tyrannosaurus, doopte mij Bill Brachiopode.

CLAUDELLE

Bill, mijn Bill,
Mijn bloedeigen Bill.

ABC

En wat is hier je opdracht, Canis?

BILL

De Gevederde Slang.

ALLEN

De Gevederde Slang?

Het hoofd van het monument van Che dat op het toneel ligt wordt verlicht.

BILL *reciteert*

De Gevederde Slang vertrok van het bloedeiland,
Maar als een bloedhond volgde ik zijn spoor,
Naar het ijzige hol van de Grote Beer,
Naar de gele rivier van de Grote Zwemmer,
Naar de ebbenhouten duisternis van de Grote Kraal,
En kwam eindelijk hier in de vochtige spelonk
Van de Grote Armoede, waar hij zich verborg

En zijn venijn verspreidde.

Najaar 1960 reisde Che Guevara naar Praag, Boedapest, Moskou, Peking en Piong-Jang.

Najaar 1964 reis naar Algiers, Mali, Kongo, Guinea, Ghana, Dahomey en Tanzania.

April 1965 reis naar Bolivia.

ALLEN

En toen?

ABC

Spreek, Canis.

BILL

De Gevederde Slang is gelokaliseerd,
Gefouilleerd, gekremeerd.

Hij toont de omtrek.

KOOR

Gelokaliseerd, gefouilleerd, gekremeerd.

Allen huilen van vreugde. ABC springt, buiten zichzelf, op de omtrek, wil vliegen.

ABC

Oehoe! Oehoe!

In de verte, in de jungle, hoort men 'Oehoe', een echo van zijn roep, een afgrijselijk geluid.

ABC

Mijn vader! Oehoe!

DE VERRE STEM

Oehoe!

CLYDE

Is daar een Boliviaan?

CLARENCE

Zit daar een aap?

CHOUCHOU

Een kangoeroe?

CINDERELLA

Een olifant!

Bill vuurt op de lianen die in het alfabet hangen.

ABC

Moordenaar! Hou op!

BILL

Alles wat zich in het woud beweegt

En niet blank is -

Daar schiet ik op.

CLAUDELLE

Daar schiet hij op, mijn schat,

En terecht. En terecht.

ABC

Je schiet op mijn vader.

Bill houdt op met schieten.

DE STEM *klaaglijk*

Oehoe!

ABC

Mijn God, hij is gewond!

ALLEN

Wie is gewond?

DE STEM

Oehoe!

ABC

Deze stem is de stem van mijn vader.

CLYDE EN CLARENCE

Heb jij een vader?

ABC

Kom vader, kom! Kom! Kom! Kom! KOM!!

Een man verschijnt in het nest dat zichtbaar wordt tussen het gebladerte. Hij is geheel in het groen gekleed.

‘In de nacht van 1 mei 1945 vond. ik onder een brug bij het Lehrter Bahnhof Bormann's lichaam. Hij lag op zijn rug met het maanlicht op zijn gelaat. Ik zag noch wonden noch sporen van een ontploffing. Ik veronderstel dat hij ofwel in de rug was geschoten of dat hij vergif had ingenomen. Hij was ongetwijfeld dood.’

ARTHUR AXMANN, Reichsjugendführer

‘Eén van mijn officieren aan wiens eer niet getwijfeld mag worden verklaarde mij: “Ik heb Martin Bormann gezien in een woud in Tsjecho-Slowakije op 17 mei 1945- Hij droeg een groen jagerspak en deed zich klaarblijkelijk voor als houtvester”.’

JOACHIM TIBERTIUS, SS-Obersturmbannführer

‘Een zomeravond, vlakbij een andere herberg waar wij gekomen waren om bezoek van Martin Heidegger te ontvangen (daar ik hem alleen die keer gezien heb, herinner ik mij zeer goed zijn blauwe blik; ik geloof dat hij als houtvester gekleed was)...’

MICHEL BUTOR, *Portrait de l'Artiste en jeune Singe*

ABC

U bent mijn vader niet! *Hij deinst achteruit.*

BORMANN

Neen, ik, Martin Bormann, ben uw vader niet. Uw vader is een ander, één die méér is dan ik. Eén in wie de afgrond van het zijn gestalte heeft aangenomen.

In 1945, na een gevaarlijk leven vol teleurstellingen, vond ik hem eindelijk: hij, die achter de horizon van de taal door zijn er-in-gehoudenheid in het niets mijn er-zijn weer zin heeft gegeven en die ik dien en zal dienen tot over de grenzen van zijn en tijd.

Doet een stap opzij. Mijn meester.

‘Die Wahrheit ist Un-Wahrheit, insofern zu ihr der Herkunftsbereich des Noch-nicht (des Un-)Entborgenen im Sinne der Verbergung gehört. In der Un-verborgenheit als Wahrheit zugleich das andere “Un-” eines zwiefachen Verwehrens. Die Wahrheit als solche im Gegeneinander von Lichtung und zwiefacher Verbergung.’

MARTIN HEIDEGGER, *Der Ursprung des Kunstwerks*

Bij het verschijnen van Martin Bormann doet een nieuw muzikaal cultuurgoed zijn entree: het strijkkwartet. Een strijkkwartet echter dat enigszins omlaaggefallen is: bestaande uit twee altviolen, cello en contrabas. Dit strijkkwartet zet de door Haydn in zijn strijkkwartet op. 76 no 3 begonnen variaties op het ‘Gott erhalte Franz, der Kaiser’ (later in ruimer kring bekend geworden als ‘Deutschland, Deutschland über alles’) voort. Stilistisch wordt het thema belicht vanuit de duitse laat-romantiek (Wagner, Reger), en in verband gebracht met het hoofdmotief uit de ouverture van Don Giovanni. Fragmenten van deze variatie-met nog enige andere soortgelijke fragmenten-klinken op bepaalde momenten ook via de band door de luidspreker. Hiermee wordt een zuiver mechanisch ten gehore gebrachte muziek geïntroduceerd, die wij ‘mood-music’ genoemd hebben, een uitdrukking waarmee het woord stemmingsmuziek niet geheel overeenkomt. Cassette-recorders draaien gedurende de voorstelling lussen (van 5 tot 10 minuten).

Ieder fragment van een lus is representatief voor de 'mood' van de hele lus. Er komen in de opera verschillende soorten 'mood-music' voor-w.o. protestantse koralen voor koper, een Cage-achtig blaaskwintet, junglegeluiden, geruststellende muziek, zoals die in vliegtuigen bij het opstijgen pleegt te klinken. Elektronisch bewerkte combinaties van mood-musics en teksten zorgen voor direkt muzikaal kommentaar op het gesproken woord.

TARZAN *verschijnt*

Oehoe!

ABC

Vader! Eindelijk heb ik u gevonden!

Tarzan grijpt een liaan, zweeft door Carré in de richting van de maan.

CHOUCHOU

Een aap!

CINDERELLA

Een gorilla!

CLYDE

De vader van onze directeur-generaal!

CLARENCE

Tarzan!

ALLEN

Tarzan.

Tarzan komt boven het gezelschap te hangen en landt dan in hun midden.

ABC

O vader, heilig man, zo teder en toch zo sterk, zo dapper en toch zo slim, zo wreed en toch zo vroom.

TARZAN

Oehoe. Zij liggen in eikaars armen.

CHOUCHOU

Wat een goedgecomponeerde man.

CINDERLLA

En nog zo kras.

ABC

Vader, dit zijn mijn medewerkers.
Chouchou, Cinderella, Claudelle,
Clyde, Clarence, en hier de nieuwe verloofde van
Claudelle, Bill.

Tarzan springt bovenop Bill, wil hem de keel doorbijten.

ABC

Vader! Vader!

ALLEN *in paniek*

Tarzan! Tarzan!

ABC

Wat is er met vader?

BORMANN

Bij de structuur van deze verwijzing valt het accent op de eenvoudige zijnsbepaling van het pigment.

CHOUCHOU

Hij bijt hem dood!

BORMANN

Natuurlijk, genadige vrouw.

Deze zonderbehandeling is de dagelijkse vervulling van de onmogelijke mogelijkheid niet blank te zijn.

CINDERLLA

Maar hij is blank!

ABC

Hij is de zoon van mijn boezemvriend.

Hij is *vermomd* als kleurhng.

Inderdaad. Bill trekt het bruine vlies van zijn holiviaanse gezicht en ontpopt zich als een rose Amerikaan van hetzelfde type.

Vertel mijn vader dat!

BORMANN

Um Gottes willen!

Herr, der Mann ist arisch.

Tarzan laat onmiddellijk Bill los en likt hem daarna met verontschuldigend gegrom.

TARZAN naar Bormann

Oehoe!

BORMANN

Schon gut.

Het in-de-vreugde-gesteld-zijn van mijn meester stemt mijn wezen thans naar de wijze van de herinnering. Mijn meester had een kind, omtrent welks existentie een vragen zich ontvouwt.

KOOR A, KOOR C

Uit Latijns-Amerika stroomt per minuut vierduizend dollar winst naar Noord-Amerika.

Vijf miljoen dollar winst per dag.

Twee miljard dollar winst per jaar.

In Latijns-Amerika blijft voor iedere duizend dollar één dode achter.

Duizend dollar per dode, vier keer per minuut.

ABC

Vader, Tarzan, nu ik u heb gevonden, zeg mij, vader, wie was mijn moeder?

TARZAN

Oehoe.

ABC

Ik begrijp wat u zegt, vader, o zo goed, maar ik versta u niet helemaal.

BORMANN

Gij hebt uw in-de-wereld-zijn verworven toen uw vader, mijn meester, verteerd door de drift van de vermenigvuldiging, op de ijzige top van de Sajama, ver boven de boomgrens, gemeenschap had met de Principia Economica Al Caponensis, de liefste, de bevalligste, de aanminnigste van alle splijtzwammen van de planeet.

ABC

De liefste, de bevalligste, de aanminnigste.

BORMANN

De zwam opende zich gewillig voor het zaad van mijn meester, de zwam werd bezwangerd, de zwam gaf geboorte aan u, mijnheer.

ABC

Aan mij.

BORMANN

Maar reeds spoedig na uw geboorte stelde u uw vader in de grondstemming van het verdriet toen zich in u het heimwee naar het gans andere als zodanig openbaarde.

ABC

Ja, ik herinner het mij weer! Ik gleed uit ons nest langs de stam van de reuzenvaren naar beneden en bewoog mij voort in noordelijke richting, tussen de pteridospermae en de cycadophyta. Eenmaal aangeland in het noorden, werd ik directeur-generaal van de Totaal-Amerikaanse Compagnie-door u, dankzij u, voor u, vader.

BORMANN

Zo ziet het zien nu hoe de herkenning zich herkent en begroet: eind goed, al goed. Wie is de dochter van God?

Wat is het hart van het volkslichaam? Wat is het zijn van het zijnde?

Hij rutscht als een brandweerman omlaag.

De liefde! Twintig schoonheidskoninginnen met sjerpen in nationale kleuren omringen hem meteen.

N is Naastenliefde

ALLEN *zingend*

Liefde, naastenliefde moet er zijn.

CLAUDELLA

De naastenliefde is lekker.

CHOUCHOU

De naastenliefde is gezond.

CLARENCE

De naastenliefde is voordelig.

ALLEN

Voor onze naastenliefde moet alles wijken,
Voor onze naastenliefde gaan wij over lijken.

CLYDE

Voor de naastenliefde wil ik liegen.

CINDERELLA

Voor de naastenliefde wil ik bedriegen.

BILL

Voor de naastenliefde wil ik doden.

ALLEN

Voor onze naastenliefde moet alles wijken,
Voor onze naastenliefde gaan wij over lijken.

BORMANN

De naastenliefde is het onverborgen vragen naar het hoe.

TARZAN

Oehoe.

ABC

Van de naastenliefde wordt niemand moe.

ALLEN

Voor onze naastenliefde moet alles wijken,
Voor onze naastenliefde gaan wij over lijken.

Kussend en smakkend rollen en tolleren zij rond. Zij gaan in polonaise af onder de tonen van een jongenskoor.

De muzikale bouw van deze scène is analoog aan die van CIS CULTUUR. De acteurs zingen à la Mothers of Invention, met een 'Darmstadt'-begeleiding van 7 toetsinstrumenten, terwijl ook motieven uit de songs van Bill en Claudelle opduiken. Het solistenkoor (B) heeft zich intussen ontwikkeld tot een soort Leger des Heils-koor, compleet met tamboerijnen.

O is Oordeel

Het aan marsmuziek ontleende ritme ♩ ♩ ♩ ♩ is een vergroting van het motief ♩ ♩ ♩ ♩ bekend van weer andere straatdemonstraties. Hiermee leidt het jongenskoor (op de band opgenomen) ieder rijm in, en er nemen geleidelijk steeds meer musici aan deel.

JONGENSKOOR

A is eerst AMERIKA, daar heb je van gehoord;
Je kunt er veel verdienen, maar je wordt er ook vermoord.

B is zonnig BOLIVIA, dat is een bloedheet land;
Een lijk blijft daar niet liggen, het wordt meteen verbrand.

C is een rare letter, daarom is het CULTUUR;
't Is iets voor sjieke mensen en dat is een beetje zuur.

D is onderdanig DIENEN, dat moeten we altijd doen;
Want anders komt er opstand, en dat is onfatsoen.

E is lekker ETEN, dat verandert gauw in stront;
En heb je niks te eten, hou dan maar gauw je mond.

F is wat niet waar is, en dat is FANTASIE;
En wát daaraan niet waar is, dat merk je een-twee-drie.

G is het licht der wereld, G is de lieve GOD;
En is het nu niet vreselijk, dat men daar vaak mee spot?

H is HAAT en dat is soms goed, en soms is het ook wel slecht,
Naarmate je een heer bent of een knecht.

I is het woord ILLUSIE, dat komt uit het Latijn;
Het is geen revolutie, het is zoiets als schijn.

J was de Grote MOORDENAAR, maar hij was het niet alleen;
Hij had er nog een helper bij, hij had er wel meer dan één.

K is KLACHT, dat hoor je aan, niemand die d'r om lacht;
Het kwaad wordt er niet minder van, het Kwaad blijft
aan de macht.

L is het dooie, vieze, vuile, gore, ongewassen LIJK;
Als je het niet geloven wilt, het ligt daarginds te kijk.

M is de bleke MANESCHIJN, doelwit van de ruimtevaart;
Hee, indiaanse keuterboer, jij hebt daar ook aan meegespaard.

N is NAASTENLIEFDE, dat is een druk bedrijf,
Je kunt het best gireren, dan hou je verre hongerlijders
veilig verder van je lijf.

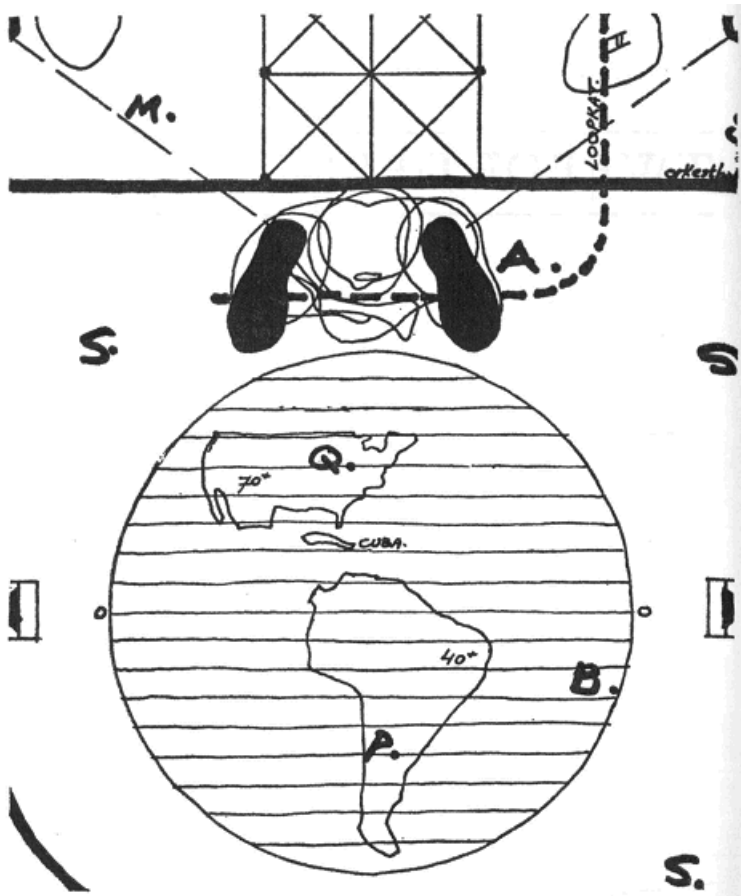
O is oorlog, oorlog, oorlog, o wat een verdriet;
Maar oorlog is ons woordje niet, O is OORDEEL in ons
lied.

Zijn nu jullie rancunes gaar? Wel, neem ze mee en hou ze;
Ja, lieve mensen, ga nu maar, de letter P is PAUZE.

In de pauze klinkt het accoord (voor vier Hammondorgels) dat in A is
AMERIKA gedurende enige tijd de Ouverture stillegde: het Pauze-accoord.

P is Pauze

Tweede deel

P was Pauze

JONGENSKOOR

Z is zwijgen, en zwijgen is goud, en goud is eigenbaat;
Maar aan het eind van 't lied is Z is Zeggen waar 't op staat.

IJ is IJs, daar bevries je van, 't zit in je kouwe kleren;
Wie niet horen wil moet voelen, man, dat zul je nog wel
leren.

X is niet niks, zoals velen zouden willen, maar tot hun grote
spijt
Is X: DE ONBEKENDE GROOTHEID.

Wat W is weten velen niet, zij zijn nog veel te vet;
Want W is WET, en tot en met, dát mes wordt nu gewet.

V is de VERBEELDING, en dat is een heel mooi ding;
Daar zit het woordje beeld in, en ook het woordje ding.

U is UUR en u bent te duur, en daarom gaat het mis;
Daarom verzuurt de onpure cola nu in u in pure pis.

T is de TIJD, die komt uit de klok, daar is niets aan te doen;
Je kunt wel op je hoofd gaan staan, daarop past toch geen
schoen.

S is STERVEN en ie doet het alleen, bah wat is dat rot;
Je denkt, ik neem mijn moeder mee, maar dat mag weer
niet van God.

R is RECONSTRUCTIE van de bloedige moord;
En daar waar nu het bloed ligt, daar zingen wij het woord.

Q is QUETZALCOATL, de grote slang met veren,
De God van het vernederd land, de God die terug zal
keren,
Als de spiegel brandt.

Q is Quetzalcoatl

De spiegel begint te roken. Quetzalcoatl, een reusachtige godenverschijning in vlammen kleuren, komt op en gaat achter het silhouet van de vermoorde Commandeur staan.

Quetzalcoatl, 'de brandende spiegel', 'de gevederde slang': mexicaanse god die het land verlaten heeft en op een dag uit het oosten terug zal keren.

QUETZALCOATL

Imix
ic
akbal
kan
chicchan
cimi
manik
lamat
muiuc
oc
chuen
eb

ben
ix
men
cib
caban
eznab
cauac
ahau

Dit zijn de namen van de dagen van de maanden van het religieuze jaar (TZOLKIN) van de Maja's, zoals vermeld in *Het Boek van Chilam Balaam van Chumayel*.

Imix: borst, baarmoeder, oorsprong; *ic*: geest, wind; *akbal*: groen, fris, teder; *kan*: geschikt zijn; *chicchan*: herleid worden, verschrompelen; *cimi*: ziekte, dood; *manik*: dag waarop de geest voorbijwaait; *lamat*: negeren; *muiuc*: opstapelen; *oc*: binnenkomen; *chuen*: put; *eb*: trap; *ben*: traag handelen; *ix*: wrijven, bruin maken, polijsten; *men*: naar de volmaaktheid toewerken; *cib*: kaars, kandelaar; *caban*: het geluid van een aardbeving; *eznab*: bouwen op fundamenteën; *cavac*: ergens iets uithalen; *ahau*: God, mens, koning.

Muzikaal bestaat deze passage uit een duet tussen zanger en contrabasblokfluit.

R is Reconstructie

De zeven arbeiders, de drie Bolivianen en Cuba komen op. De God gaat af. Cuba blijft bij het silhouet van de Commandeur. Tijdens de nu volgende spreektekst trekt zij haar bloedbevleete bruidsjurk uit en trekt het uniform aan, dat door de arbeiders op het silhouet werd klaargelegd. De arbeiders gaan verder met het bouwen van het monument.

Zij dachten: zo gaat het verder wel
met ons democratisch spel

Zij dachten: waarom ons generen
de arme kan verder kreperen

Zij dachten niet aan de vorm

Zij hadden de diefstal als norm

En toen is Fidel gekomen

en was het uit met de pret

De kommandant is gekomen:

'Weg met die lui!'

Guaracha van Carlos Pueblo y sus Tradicionales

KOOR C

Vraag

Mijne heren,

Wij hebben overwogen u een opdracht te verlenen tot

het uitvoeren van een door u te schrijven en te componeren opera. Uitgangspunt van deze opera zal moeten zijn: de evolutie van en de revolutie in de menselijke verhoudingen. Dit alles met een positieve strekking.

Antwoord A

Mijne heren,

Helaas kunnen wij uw opdracht niet aanvaarden, aangezien het ondenkbaar is dat zeven kunstenaars samen één werkstuk maken. Misschien was een dergelijke kollektieve onderneming in de middeleeuwen mogelijk, toen een gemeenschappelijk geloof de kunstenaars verbond. Thans echter staat de kunstenaar oog in oog met zijn strikt persoonlijke verbeelding.

Antwoord B

Mijne heren,

Helaas kunnen wij uw opdracht niet aanvaarden, want uw formule: 'de revolutie in de menselijke verhoudingen', zou noodzakelijkerwijs leiden tot een werkstuk dat is toegesneden op de noden van de dag, terwijl toch het kunstwerk per definitie is bestemd voor alle tijden behalve uiteraard het verleden. Mogen wij u suggererenu te wenden tot een groep bekwame en in deze materie grondig gespecialiseerde journalisten? Ongetwijfeld is de sociale revolutie een belangwekkend en in een enkel

geval misschien zelfs noodzakelijk fenomeen, maar zij ligt niet op de weg van de kunstenaar.

Antwoord C

Heren,

Dit soort opdrachten zijn typische illustraties van de manier waarop het establishment de beteugelende verdraagzaamheid uitoefent. Het is niet mogelijk om op deze manier werkelijk tot de revolutie bij te dragen. In tegendeel, op deze manier wordt de revolutie veranderd in een argument van de kontra-revolutie. Daarom is de enige taak van de kunstenaar op dit moment: verwarring scheppen, waardoor de zekerheden van de laatkapitalistische consumptiemaatschappij ondermijnd worden. De kunstenaars, die zich door u willen laten inkapselen, liggen overigens voor het opscheppen.

Als Cuba aangekleed is voegt zij zich hij de achter op het toneel zittende Bolivianen.

De tekst van de vier brieven is ritmisch gestructureerd in een spreekkoor (koor C). Het tempo wordt aangegeven door vier metronooms (voor iedere brief een) en wordt geleidelijk hoger. De vier tempi zijn: 88, 132, 132 en 168 pulsen per minuut.

S is Sterven

Met touwen aan elkaar gehouden, als bergbeklimmers, met ijsmutsen, oorwarmers, pikhouwelen en rugzakken, verschijnen boven in de zaal, tussen het publiek, achtereenvolgens: Tarzan, Bormann, Clyde, Clarence, Chouchou, Cinderella, Claudelle, Bill en ABC.

TARZAN

Oehoe!

BORMANN

Mijn meester verklaart, dat zich op deze bergtop met en aan ons zorgend bezig-zijn momenteel de ruimtelijkheid ontvouwt, zodanig, dat het subjezt nu al die entiteiten kan waarnemen, die zich ontsluiëren als alle landen van het kontinent. *Wijst.* Argentinië, Brazilië.

CLYDE

Cuba.

CLARECE

De Dominikaanse Republiek.

CHOUCHOU

Ecuador.

CINDERELLA

De Falkland Eilanden.

CLADELLE

Guatemala.

BILL

De maan!

ABC

Het is geen illusie. Het is veel, te veel, veel te veel, maar het is niet genoeg, niet genoeg.

Zij zijn nu aan de afdaling begonnen.

KOOR

In Latijns-Amerika sterven per minuut vier mensen
van gebrek en honger.
Vijfduizend mensen per dag
van gebrek en honger.
Twee miljoen mensen per jaar
van gebrek en honger.

TARZAN *omlaag wijzend*

Oehoe!

BORMANN

Mijn meester verklaart, dat zijn wezen thans gesteld wordt naar de wijze van de herkenning en dat de aanschouwing van verscheidene realia in deze krater hem aanleiding geeft tot het vermoeden van een voorhanden-zijnde, dat

de specifieke mogelijkheid insluit, dat het gezochte identiek is met het gevondene.

CLYDE

Na een uitputtende klimtocht vol ontberingen dalen wij nu af in de Sajama: een uitgedoofde vulkaan.

CLARENCE

Wil men het ver brengen in de wereld en de top bereiken, dan moet men de top ook kunnen verlaten en in de top afdalen.

CHOUCHOU

Wat is het hier koud. Wat is het hier stil.

CINDERELLA

Geen levende ziel te zien. Geen hond.

CLAUDELLE

Het is het einde hier, lekker stil en rustig: lekker esthetiek.

BILL

Hier zou ik een weekend-huisje willen,
Ver van moord en politiek.

BEIDEN

Weg van luchtvervuiling, weg van dood,
Terug naar de natuur, terug naar de moederschoot.

ABC

In hun onbevangenheid drukken deze mooie, jonge, onschuldige wezens precies uit, wat ik, lelijke, oude,

schuldige man hier kom zoeken: de moederschoot. Mijn vader heb ik gevonden; waar is nu mijn moeder? Waar is zij, de liefste, de bevalligste, de aanminnigste?

TARZAN *bij het bed*

Oehoe!

Hij trekt het laken weg: een groep walgelijke, wrattige, uitpuilende paarse en gele paddestoelen in de vorm van de latijnsamerikaanse landen wordt zichtbaar.

CHOUCHOU

Wat een monsterlijk ding.

CINDERELLA

Wat vies.

CLYDE

Zo'n paddestoel heb ik nog nooit gezien.

CLARENCE

Dit is de grootste splijtzwam van de wereld.

TARZAN

Oehoe!

BORMANN

Lieve vrienden! Dat wat... dat wat zich nu ontvouwt... Dit oorspronkelijk bewegen van het complex van verwijzingen begrijpt zichzelf hier als het ter-hand-zijn van het intramundane zijn van het zijn der moederlijkheid. Principia Economica Al Caponensis!

ALLEN

De moeder van onze directeur-generaal!

ABC gaat sprakeloos naar voren en drukt een kus op het bed.

BORMANN

Dit is de onverborgenheid.

ABC

Vlees van mijn vlees, bloed van mijn bloed, bron, oorsprong, oerzwam-moeder! *Hij vlijt zich in de paddestoelen.*

CHOUCHOU

Wat snoezig.

CINDERELLA

Wat doddig.

BORMANN

Het metafysisch meubelstuk, dat zich ontvouwt als moeder. *ABC duikt af en toe op van tussen de zwammen, met bloemen om de oren en de nek.* Liefde! Liefde! Eenheid! Kommunikaatsie! Luf! *Hij begint aan het touw te trekken.* Kom, kinderen, kom, kom, kom, kom.

CLYDE

Maar het is úw moeder.

CLARENCE

Men kan toch niet met andermans moeder...

ABC

Komt. Het is ons aller moeder. Het is de almoeder, de moedermaatschappij, de moeder n.v.

BILL

Nu ga ik op reis
Naar het paradijs. *Het bed in.*

CLAUDELLE

Mijn moeder is mijn vriendin,
daar ga ik nu in. *Het bed in.*

CINDERELLA

Wat is ze lekker zacht. *Het bed in.*

CHOUCHOU

Wat ruikt ze lekker. *Het bed in.*

CLARENCE

Wat is ze lekker warm. *Het bed in.*

CLYDE

Wat is ze lekker klam. *Het bed in.*

BROMANN

Het onbeschrijflijke, hier is 't gedaan,
Het eeuwig-wijflijke trekt ons aan. *Het bed in.*

Cf. J.W. von Goethe, *Faust*, regel twaalfduizend honderdacht tot twaalfduizend honderdelf.

TARZAN

Oehoe. *Het bed in.*

Kreunend wentelen zij zich en vallen in embryonale slaap. Zwangere, in bruidstoilet gestoken vrouwen komen op. Onder haar Bolivia, nog steeds bebloed. Erasmus, met een ganzeveer, fungeert als vrouwenhoeder.

ERASMUS

Nu de avond valt en ik de vrouwen van mijn meester-in het maanlicht-naar het serail geleid, zullen velen onder u vragen: is Erasmus zo verachtelijk, dat hij vrouwen hoedt? Desiderius Erasmus, scriptor van traktaten, die slechts de vrede en het welzijn der mensheid beogen. Noemt men niet al te gauw verachtelijk en lauw hem, die weigert te kiezen tussen twee kwalen? Zou hij daarom zelf krank zijn? Want wat zijn de omstandigheden, die Erasmus hebben gedwongen tot geweldloos verzet en innerlijke emigratie, en die zich manifesteren in het hoeden van vrouwen? Stel u voor. Lang en gelukkig leefden wij samen, ik, mijn meester en zijn vele vrouwen. Misschien waren inderdaad deze vrouwen niet gelukkig. Misschien hadden zij niet genoeg te eten.

Maar er was althans geen strijd. Geweld heerste hier niet.

KOOR

Uit Latijns-Amerika stroomt per minuut

vierduizend dollar winst naar Noord-Amerika.
 Vijf miljoen dollar winst per dag.
 Twee miljard dollar winst per jaar.

BOLIVIA

Er is geen hoop.
 De kiemen van de moordenaar zwellen in mij.
 Ik draag vlees van zijn vlees.
 Zijn bloed kweekt in mijn buik één ander bloed.
 Zo is het, zusters.
 Er is geen hoop.

KOOR

In Latijns-Amerika blijft voor iedere duizend dollar
 één dode achter.
 Duizend dollar per dode,
 vier keer per minuut.

ERASMUS

Ondanks de bijna ideale omstandigheden, namelijk vrede en rust, waaronder zij
 leven, is niet lang geleden één van de vrouwen van mijn meester ontvlucht uit het
 serail.

Mr. Wood, Mr. Taft,
 adiós.
 Mr. Magoon, adiós.
 Mr. Lynch, adiós.
 Mr. Crowder, adiós.

Mr. Nixon, adiós.
 Mr. Night, Mr. Shadow,
 ¡adiós!
 NICOLAS GUILLÉN

Een met woede vermengde droefenis overmeesterde mijn meester,-woede om de ondankbaarheid van het wicht, droefenis om de onbetrouwbaarheid van de vrouw. Hij, de goedheid zelf, had hij haar niet gevoed? Had hij haar niet gekleed, ja bevrucht?

Ongetwijfeld is de afvallige thans de prooi van honger en ontbering, en werpt zij in eenzaamheid haar vrucht. Moeten moeders niet behoed worden voor zulk een beklagenswaardig lot? Maar stil! Ik hoor mijn meester briesend door de uitgedoofde krater rennen!

DON JUAN *komt op*

Dag en nacht zoek ik de lichtekooi,
 Waar is zij? Waar is de drel?
 Voor welke pooier tippelt zij? Waar?
 Waar is dat zwangere kreng?

Ziet de moeders

O maan, waar is zij, help mij, mijn amulet,
 Kan het zijn, dat het tij zich tegen mij keert?
 O maan, die over het tij en de vrouwen regeert,

O mijn satelliet, waar is zij, de zonzieke slet?

BOLIVIA

Er is hoop, zusters.
Hij wordt oud, zusters.
Zijn gebinte kraakt, zusters.
Straks is hij dood, zusters.

DON JUAN

Vergis je niet, kind.
Ik leef eeuwig, kind.
En jij zult eeuwig leven,
Je komt nooit van mij los.

BOLIVIA

Eén van ons is al losgebroken, moordenaar.
Zij is nu vrij, moordenaar.
En zoals zij, moordenaar,
Zullen ook wij aan u ontkomen, moordenaar.

DON JUAN

Ha ha ha ha!
Eén schaap kroop uit de kooi,
Daarom gaan nu de tralies dicht dicht.
Er is geen hoop, ik zal mijn kooi
Beter bewaken, en afgrendelen van het licht.
Maar... maar... daar... daar zit het kreng,
Uitgemergeld, in voden,

Vel over been.
 Waar zijn je borsten?
 Je hebt geen melk.
 WAAR IS MIJN KIND?

KOOR

Abortus provocatus.

DON JUAN *bij zijn kudde*

Zie je haar? Bekijk haar.
 Kijk wat er van haar geworden is.
 Afdrijving, verrotting, steriliteit!
naar het meisje
 Geen korst brood zul je meer vinden.
 De schors van de bomen zul je vreten.
 Het zout van de zee zul je drinken.
 Ik zal je stem verstikken.
 Ik pers de lucht uit je strot.
 Ik wurg je.
 Ik maak je kapot.

‘Ik stel voor dat wij niet over een *blokkade* spreken, maar over een *defensieve quarantaine*, want het woord *blokkade* heeft een onaangename, oorlogszuchtige bijklank.’

LEONARD C. MEEKER, Deputy of the Legal Adviser
 to the Secretary of State,
 op donderdag 18 oktober 1962

Het meisje staat op, spuwt in zijn gezicht, pakt het bebloede beddelaken en gaat ermee naar achteren bij de stellage.

KOOR

Para bellum. Para bellum.

T is Tijd

Het monument is nu voltooid. De andere vrouwen verdwijnen ook. Bolivia gaat terug naar het koor. Don Juan probeert tevergeefs haar tegen te houden.

DON JUAN

Kom terug.

KOOR

Para bellum.

DON JUAN

Kom terug! Schorem, tuig, gespuis!

KOOR

Para bellum.

DON JUAN

Zij hoort mij niet, zij ziet mij niet.

Wat komt er over mij?

Wat gebeurt er met mij?

tot de andere vrouwen, die weg zijn

Terug, vrouwen. Terug, vee.

Zij horen mij niet, zij zien mij niet.

Blijf hier. Ga niet weg.

Je komt nooit van mij los.

Wij moeten eeuwig leven, samen.
 Vrouwen, jullie *kunnen* niet weg van mij!
 Ik ben impotent.
 Mijn kontinent.

naar het bed

Is dit mijn kontinent?
 Deze zwam vol larven en maden?
 Is dit wat ik ben?

Hij trekt de slapende ABC tevoorschijn, die juist tijd heeft om te ontwaken.

Deze zakkenroller?

Hij breekt de navelstreng door en ABC sterft. Achtereenvolgens trekt hij allen uit het bed, rukt de streng door en gooit hun lijken op de grond. Bill komt als tweede àan de beurt.

Deze pissebed?
 (Claudelle) Deze sopraan?
 (Cinderella) Deze kuttekop?
 (Chouchou) Dit eksteroog?
 (Clarence) Deze pad?
 (Clyde) Deze kakkerlak?
 (Bormann) Deze rector?
 (Tarzan) En deze alveesklier?
 Is dit mijn kontinent?
 Ik moet mij bedwingen, mijn rafels samenrapen, snel,

orde moet er zijn, wet.
Dit is niet gebeurd.
Dit is mijn kontinent.

De vier verschillende tempi die tijdens de teksten door het spreekkoor in R IS RECONSTRUCTIE door middel van metronooms hoorbaar waren, gaan de muziek beheersen wanneer het beeld voltooid is en zich ontpopt als stenen gast. De muzikale handeling wordt teruggebracht tot de ijzeren regelmaat van metronooms. In deze continue, zich voortdurend uitbreidende accoordeninkoor en orkest wordt de aanwezigheid van het voltooide beeld aangekondigd: de stenen gast klopt.

De stenen gast klopt.

DON JUAN

Desiderius! Knecht, ga kijken wie daar is.

ERASMUS

Meester!

DON JUAN

Wie is daar, knecht?

ERASMUS *klappertandend*

Meester, meester, ik ben bang.

DON JUAN

Wat is er dan?

ERASMUS

Meester, een beeld, een ijsberg. We vergaan. Een stenen gast, een stenen gast!

DON JUAN

De stenen gast? *Staat op en ziet het monument.*

U is Uur

De drie Bolivianen zetten voor de voeten van het beeld een tafel in elkaar, in de vorm van Noord-Amerika.

V is Verbeelding

DON JUAN

Ha ha ha!

Hij is gekomen. In mijn huis.

Hij komt souperen.

De tafel staat klaar.

Knecht, waar is mijn stoel?

ERASMUS

Meester, wij zijn verloren. Ik beef van angst. Laat ons vluchten. *Brengt een stoel in de vorm van Alaska.* Ik ril van de kou.

DON JUAN

Angst, knecht, kou, knecht,

Dat is wat je hebt.

Kreperend van angst

omdat daar een hongerlijder staat!

ERASMUS

Het is de stenen gast!

DON JUAN

Zo groot is geen beeld,

Zo koud is geen ijsberg,

Zo van steen is geen gast
Of ik vel hem.

ERASMUS

Hoe? Hoe? Hoe?

DON JUAN

De hongerlijder komt om te vreten.

Hij zal eten uit mijn hand.

Het meisje dekt de tafel met het bebloede beddelaken.

Wij gaan intiem souperen.

Erasmus helpt hem in de kamerjas. Hij klapt in zijn handen.

Serveren!

Projectie van een overdadige maaltijd op het laken.

ERASMUS

Ik heb al gegeten.

DON JUAN

Proef, knecht.

ERASMUS *proeft van het licht*

Dit zijn pissebedden, kattenkoppen, eksterogen, padden, kakkerlakken.

Ik verschroei.

Desiderius Erasmus van Rotterdam sterft. Lieve God.

'Allen, *Opus Epistolarum Erasmi*, no III t. I p. 53. De tekst van Beatus Rhenanus heeft: *Lieuer Got*. De *u* bewijst, dat

Beatus geen hoogduitsch hoorde terwijl het voor de hand ligt, dat hij den uitgang van *lieve* en de eindconsonant van *God* niet nauwkeurig weergaf.’
J. HUIZINGA, *Erasmus*

DON JUAN

Vaarwel, vegetariër.
Je proefde van de taal tijdens je leven,
Door deze vuurproef ben je tot in je dood
Bruikbaar gebleven.

De begeleiding van dit duet van Don Juan en Erasmus bestaat uit: gitaar, ‘slagwerk’, altviool en contrabas, allen elektronisch versterkt en gemoduleerd. Dit is wat overblijft van de aanvankelijke instrumentale rijkdom van Don Juan. Het pulserende element, dat, al of niet manifest, de partituur sinds de introductie daarvan door het jongenskoor in P is PAUZE, beheerst, wordt hier door de contrabas voortgezet.

En nu zaken doen.
Mijnheer, hoe maakt u het?
Wij gaan souperen.

Stilte.

Ik hoor u niet.

Stilte.

Wat? Ben je te voornaam? Te duur?

Moet ik je soms smeken, hongerlijder?

In stilte gaan de zeven arbeiders, de drie Bolivianen en Cuba dwars over de scène af.

Hongerlijders!

W is Wet**BOLIVIA *staat op in het koor***

Wij moeten de vijand met de oorlog achtervolgen tot in zijn huis.
De vijand mag geen vredig moment kennen
Buiten zijn barakken of er in.
Wij moeten de vijand aanvallen waar hij ook is,
In zijn salon, in zijn eetkamer, in zijn bed.
De vijand moet zich overal voelen
Als een in de hoek gedreven beest.
Het moreel van de vijand zal dalen.
De vijand zal nog beestachtiger worden.
Wij zullen waarnemen: de tekenen
Van zijn verval.

JONGENSKOOR

Andere handen strekken zich uit
Naar onze wapens.
Andere mannen staan klaar
En zingen de lijkzang
In het staccato van de machinegeweren
En nieuwe kreten van oorlog en victorie.

De tekst van W IS WET werd ontleend aan Che Guevara's artikel: 'Scheptwee, drie... veel Vietnam's - dat is het parool.'

Deze zang van Bolivia met jongenskoor wordt beheerst door muzikale wetten die in voorafgaande gedeelten van de opera zijn ontstaan. De melodische structuur die Bolivia zingt, is afgeleid van K IS KLACHT. Het jongenskoor zingt de accoorden van het eerste Latijns-Amerika-koor (de Mozart-cadens) in een tijdsstructuur die is afgeleid van het dominerende ritme uit O IS OORDEEL. De tijdsproporties van W i s Wet berusten op verhoudingen die ontleend zijn aan de verschillende pulserende elementen in het voorafgaande.

Onderwijl is het eten van de tafel verdwenen; tevergeefs probeerde Don Juan het tegen te houden.

X is De Onbekende Grootheid

DON JUAN

Moet ik nu sterven?

Is het nu tijd?

Is het uur gekomen?

Kommandant!

Alle mensen zijn van nature gelijkelijk vrij en onafhankelijk, en hebben zekere inherente rechten,

Waarvan zij hun nakomelingschap niet mogen beroven of ontzetten:

Namelijk, het vruchtgebruik van leven en van vrijheid,

Namelijk, het verwerven en bezitten van eigendom,

Namelijk, het nastreven en het verkrijgen van veiligheid en van geluk.

Stilte.

Antwoord mij!

Stilte. Hij krijgt het koud.

Kommandant!

Bij alle strafrechtelijke vervolgingen heeft een mens het recht

Naar de reden en naar de natuur van de beschuldiging te

vragen,

Stilte. Hij rilt.

Gekonfronteerd te worden met de aanklagers en de getuigen,
Bewijzen te leveren in zijn voordeel,
En het recht op een proces met een onpartijdige jury Van twaalf mensen uit zijn
omgeving,
Zonder welker eenstemmigheid hij niet schuldig kan worden bevonden.

Stilte. Hij begint te bevriezen.

Vuile, gore, rotte hongerlijder!

Gooit zijn amulet naar het beeld.

Kadaver!

Stilte. Hij hult zich in het laken.

Kommandant!
Het is onze wederzijdse plicht,
Vergeving te betrachten,
En liefdadigheid,
En naastenliefde.
Kommandant!
Eén woord...

Van top tot teen in de lijkwade gewikkeld zakt hij op de grond.

Lokaliseren - Fouilleren - Kremeren.

KOOR

Lokaliseren - Fouilleren - Kremeren.

53412 x 43512 54312 x 45312

IJ is IJs

De stenen gast overziet in stilte het slagveld. De lijken staan op.

Z is Zeggen

Een improvisatie ontstaat waaraan geleidelijk alle musici deelnemen.
Het spreekkoor maakt hieraan een eind door het scanderen van de
volgende teksten, waarbij de twee laatste woorden gesproken worden
door de koren A en B.

Nooit meer, nooit meer, nooit meer, - NOOIT MEER
Nooit meer binnenskamers, - NOOIT MEER
Nooit meer seizoenopruiming, - NOOIT MEER
Nooit meer haalbare kaart, - NOOIT MEER
Nooit meer geestelijk eigendom, - NOOIT MEER
Nooit meer constructief opstellen, - NOOIT MEER
Nooit meer eeuwigheid, - NOOIT MEER
Nooit meer ter zake diligent, - NOOIT MEER
Nooit meer maatschappelijke ladder, - NOOIT MEER
Nooit meer sales promotion, - NOOIT MEER
Nooit meer ziekenfondspremies, - NOOIT MEER
Nooit meer fauteuil de balcon, - NOOIT MEER
Nooit meer atlantisch, - NOOIT MEER
Nooit meer Farah Dibah, Günther Sachs, Onassis, Soraya, Callas, - NOOIT MEER

Nooit meer spaarzegels, - NOOIT MEER
 Nooit meer geachte afgevaardigde, - NOOIT MEER
 Nooit meer welbegrepen eigenbelang, - NOOIT MEER
 Nooit meer pragmatisme, - NOOIT MEER
 Nooit meer bewustzijnsverruiming, - NOOIT MEER
 Nooit meer collectebussen, - NOOIT MEER
 Nooit meer met de meeste hoogachting verblijf ik uw dienstwillige dienaar, - NOOIT
 MEER
 Nooit meer goede smaak, - NOOIT MEER
 Nooit meer toegangsprijzen, - NOOIT MEER
 Nooit meer beursberichten, - NOOIT MEER
 Nooit meer medezeggenschap, - NOOIT MEER
 Altijd zeggenschap, - ALTIJD.